

ორგანო სპ. სოც.-დემ. პარტიის საზღვარ-გარეთელ ბიუროის
 Organe du Bureau à l'Étranger du parti Social-démocrate de Géorgie.

რვაენი დროშა

832
 1957

NOTRE DRAPEAU"
 საბუღია ნოე შორღანიას მიერ.

N° 26

Directeur: MICHEL STOUROUA.

შ ი ნ ა ა რ ს ი:

პ. ს.—19 ოქტომბერი 1917 წ. კანდელაკის მოხსენება—
 ჩვენი ყოფაქცევა სამშობლოს განთავისუფლებისთვის
 ბრძოლაში. *.—კონფერენცია. კონფერენციის დადგენი-
 ლებანი. გ. გ.—რუსეთის ოქტომბრის რევოლიუცია. ალ.
 ტატიშვილი—რას დღესასწაულობენ! ია—მე—ზრუშჩოვი
 და მწერლობა. ა. პადრიძე—გაკვრით. მისაბაძი მაგალითი.
 პ. ს.—დ. ხელაძის ხსოვნას. პარტიული ცხოვრება და სს.

პარიზი

ნ ა გ მ ბ ე რ ი

Paris.

1957

სახლდარგარეთ არსებულ ორგანიზაციების კონფერენცია ორი დღე გაგრძელდა. ორი დღის განმავლობაში მის წინაშე იდგა პოლიტიკური, ტაქტიკური და ორგანიზაციული საკითხები, რომელთა შესახებ მან სათანადო დადგენილებები გამოიტანა. ის ერთსულოვნება, რომელიც ახასიათებდა კონფერენციის შემადგენლობას, მოწმობს, თუ რა პასუხისმგებლობას გრძნობდა თითოეული დელეგატი და ცდილობდა ხელი შეეწყოს კონფერენციის ნორმალური მუშაობისთვის. მას შემდეგ, რაც უცხოეთში უკანასკნელი კონფერენცია იყო მოწვეული, პირობები ჩვენი მუშაობისა მრავლად შეიცვალა; დამძიმდა და გაძნელდა. ამავე დროს ჩვენ დაგვარგეთ ჩვენი პარტიის და ერის ბელადი, მრავალი პარტიული და პოლიტიკური მოღვაწეები. თითოეული დამსწრეთაგანი გრძნობდა და განიცდიდა ამ დანაკლის, მით უფრო მეტი იყო დელეგატების მტკიცე და ურყევი ნებისყოფა ბრძოლის გასაგრძელებლათ, რიგების შესამჭიდროებლათ, პარტიაში მუდამ არსებულ ამხანაგურ და მეგობრულ ურთიერთობის შესანარჩუნებლად. კონფერენციის მუშაობის ნაყოფი უპასუხებს მტკივნეულ და მუდამ ჩვენს წინაშე მდგარ პოლიტიკურ ვითარებას; ერთად დგომა, ერთად მუშაობა,—ქართული საქმის საკეთილდღეოთ და მის სამსახურისთვის მთლიანობა შიგნით პარტიაში, მთლიანობა გარეთ ყველა ქართულ მებრძოლი ეროვნული ძალების.

სამწუხაროდ კონფერენციაზე არ იყო წარმოდგენილი ამხანაგების ერთი ნაწილი, რომელიც კარგა ხანია გარეთ იმყოფება; იმედი უნდა ვიქონიოთ, რომ შემდეგში შესაძლებელი გახდება მათთან გაერთიანება, რისთვისაც თითოეული პარტიის წევრი ვალდებულია იმუშაოს...

კონფერენციაზე მომხდარ კამათმა საბოლოოთ გამოარკვია საჭიროება ქართულ პოლიტიკურ ძალების ერთ ფრონტზე დარაზმის. ამ მხრივ,—იმედს გამოვთქვამთ, რომ პატივცემულ ამხ. კ. კანდელაკის მოწოდება შესმენილი და გულწრფელად გაგებული იქნება და ამდენი ხნის ნანატრი სურვილი გაერთიანების რეალობად გადაიქცევა.

ა. ს.

ჩ ვ ე ნ ი უ რ ზ ა ძ ც ე ვ ა

სამშობლოს განთავისუფლებისთვის ბრძოლაში.

კ. განდგლავის მოწმუნება ხაქ. ხოც.-დემ.
პარტიის საზღვარგარეთელ ორგანიზაცი-
ების ყრილობაზე 19 ოქტომბერს 1957 წ.

მეგობრებმა მომმართეს მე წინადადებით, რათა მოხსენება გავაკეთო თქვენი ყრილობის წინაშე. მე დავთანხმნდი; ხოლო აქვე მინდა აღვნიშნა, რომ შეიძლება ჩემს მოხსენებას პირდაპირი კავშირი არც-კი ექმნეს კონფერენციის დღის-წესრიგში საგანგებოდ დასმულ საკითხებთან, იგი უფრო ზოგადი, უფრო საერთო ხასიათის არის და არც პარტიის რომელიმე ორგანოს სახელით არის აქ წარმოდგენილი.

მე ვილაპარაკებ «ჩვენი ყოფაქცევების შესახებ სამშობლო-ს განთავისუფლებისთვის ბრძოლაში»; ეს საგანი მე ძალიან მნიშვნელოვანათ მიმაჩნია, რადგან ჩვენი «ყოფაქცევიდან», ჩვენი მოქმედებიდან, ბევრად არის დამოკიდებული ემიგრაციის როლი ჩვენი განმათავისუფლებელ მოძრაობის წინსვლის საქმეში. ამისთვის ამ მოხსენების გაკეთება მე შემეძლო და შემიძლია იმავე უფლებით,—და თუ გნებავთ იმავე მოვალეობითაც,—როგორც თქვენს წინაშე, ისე ყველა სხვა პოლიტიკურ დაჯგუფებათა და ქართველ პოლიტიკურ მოღვაწეთა კრების წინაშე. სულ სხვაა, რასაკვირველია, თუ რა გამოცახილს კპოვეებს იგი სხვადასხვა წრეში.

არის მოვლენები, რომელნიც ნათელი არიან ყველასთვის, მაგრამ მათი დადებითი მხარეებს მაინც ხშირად გახსენება უნდა და გახსენება უნდა მანამდის, სანამ ისინი ცხოვრებაში განხორციელდებიან; არის საკითხები, რომელნიც ჩვენ გვთიშავენ, ჩვენ გვეყოფენ, და ამათ შესახებ ჩვენ უფრო ხშირად ვილაპარაკობთ ხოლმე; მე კი მინდა ახლა, ერთხელ კიდევ, ვილაპარაკო თქვენს წინაშე იმის შესახებ, რაც გვაერთებს და თუ არ გვაერთებს, უნდა გავგაერთიანდეს.

მე არ ვეხები ჩემს მოხსენებაში დიდს საერთაშორისო მოვლენებს, რადგან ამას თქვენ ისედაც ეცნობით სხვა მოხსენებებიდან და, სხვათა შორის, განათლებულ ქვეყნების დიდი პრესიდან და იქ უფრო ავტორიტეტულათ ნათქვამს, ვინმე ეს ჩვენთვის არის მოსახერხებელი. მოკლეთ, მე ვილაპარაკებ იმის შესახებ თუ რა უნდა ვაკეთოთ ჩვენ, ემიგრანტებმა, და როგორ უნდა ვაკეთოთ ის, რაც გასაკეთებელია.

* * *

ის გარემოება, რომ ჩვენი ემიგრაციის 36 წლის გასულს ლაპარაკი გვიხდება იმის შესახებ, თუ «რა ვაკეთოთ» და ეს საკითხი—მე ვფიქრობ—ისევე აინტერესებს ემიგრაციის დიდ

ნაწილს ახლა, როგორც იგი აინტერესებდა იმას ემიგრაციის დასაწყისში,—ეს ორი გარემოება უკვე მოწმობს არა მხოლოდ იმას, რომ საკითხი დიდად მნიშვნელოვანია, არამედ იმასაც, რომ ყველაფერი ამ საკითხის ირგვლივ კარგად არ არის დალაგებული.

თუ ჩვენ კარგად ვიცით რა უნდა ვაკეთოთ, უფრო ადვილი იქნება გამონახვა საშვალეების, თუ როგორ უნდა ვაკეთოთ იგი.

რა არის ამისთვის საჭირო? უპირველეს ყოვლისა საჭიროა გათვალისწინებული გეგმადეს, თუ ვინ არის მომქმედი პირი, სახელდობ: ვინ არის ემიგრანტია და რა მთვინეობა იმას?

ისტორიული მაგალითები იმას გვეუბნება, რომ პოლიტიკურ ემიგრაციის მნიშვნელობა სამშობლოსთვის იმდენათსასარგებლო ყოფილა, რამდენათ ემიგრაციას თავის წარმომშობ ერის განზრახვები აქვს შეთვისებული, მისი გულისცემას ფეხ-და ფეხ გაყოლია და პოლიტიკურ საქმიანობაში ერის, ეროვნულ მოძრაობის, დამსმარე ელემენტათ გადაქცეულა; ხოლო, რამდენათ ემიგრაციის წარმოდგენაში თვითონ იგია, ემიგრაცია. მართლი ქვეყნის ანუ უმთავრესი მატარებელი ეროვნულ მისწრაფებათა, იმდენათ ემიგრაცია კონსერვატულ ელემენტათ არის გადაქცეული, ცხოვრების მოწყობას განწყენებულ თეორიების მიხედვით უდგება და არა რეალურ მდგომარეობის ცნობით. ერთი სიტყვით, ერი, ეროვნული მოძრაობა არის ემიგრაციის გზის მაჩვენებელი და არა წინააღმდეგ; თვით ერი აძლევს ემიგრაციას მამოძრავებელ ლაზუნგებს და მაგალითებს, რომლის მიხედვით უნდა ააწყოს ემიგრაციამ თავისი მოქმედება. ამიტომ სანამ თვით ერში ცოცხალია სულისკვეთება დამოუკიდებლათ ცხოვრების და იგი იბრძვის ამისთვის. პოლიტიკური ემიგრაცია ამ გზას მიყვება; ხოლო თუ ერში ჩაპქრა ცეცხლი თავისუფლებისთვის ბრძოლის, ემიგრაცია მას ძველ გზაზე ვერ დააბრუნებს.

ეს გარემოება ჩვენ მუდამ უნდა გვანახოვდეს; უნდა გვანახოვდეს ისე, როგორც შემდეგი მოვლენაც:

ბევრ შემთხვევაში ემიგრაცია არის წარმომადგენელი მტრული განწყობილებით და შეურიგებლობით მის ქვეყანაში გამეფებულ რეჟიმთან, რომელსაც შინ ყავს დამცველები. აქ ემიგრაცია შინაურ ბრძოლაში არის ჩართული და ხანდახან სამოქალაქო ომშიც; ზოგი ერთ მიმდინარეობას ემხრობა, ზოგი—მეორეს. ჩვენი, ქართველი ემიგრაცია არ არის წარმომადგენელი, ოდნავათაც, ამ ნიადაგზე; იგი მთელ ქვეყანასთან ერთად ხმლით ხელში ებრძოდა გარედან შემოსეულს უცხო ძალას და ერთსულოვნათ იცავდა თავის ქვეყანას და იმის წესწყობილებას; მტერმა დასძლია იმას. მაგრამ ერთ ნაწილს ჩვენი ერისას, თუმცა მცირეს, საშუალება მიეცა იარაღი—იარაღი თავისუფალი სიტყვა და პრესა, საზოგადოებრივი აზრის

მიმხრობა, საკითხის პროპაგანდა და სხვ. იარაღი ხელიდან არ გაეშვა, გამოსულიყო უცხოეთში და აქედან განეგრძო ბრძოლა გარეგან მიმდევრულ მტრის წინააღმდეგ და არა მხოლოდ რეჟიმის წინააღმდეგ.

ამნიართ, ქართველ ემიგრაციას არ სთიშავს არსებითად შინაური უთანხმოებანი, საამდროვო შინაური საკითხები, ჩვენში შექმნილ პოლიტიკურ მდგომარეობის შეფასება; იგი გაერთიანებულია ერთადერთ მთავარ საზრუნავ საქმეში: როგორ მოცილოს გარედან შემოსეული მტრის უღელი. ეს მთავარი საკითხი აკავშირებს ემიგრაციას. აკავშირებს მთლიანათ. «ტყვეთ ჩავარდნილ» ერთან და მის სულისკვეთებასთან. მიზანი დასახულია ნათლად და იგი უნდა იყოს უმთავრესი მამოძრავებელი ძალა ემიგრაციის მოქმედების; ხოლო ეს მისი მოქმედება რომ არ დაბრკოლდეს. საქირთა ამ საკითხს ჩამოსცილდეს—დროებით, ოკუპაციის ხანაში—ყველა სხვა საკითხები, რომელსაც შეუძლია ემიგრაციის მთლიანობის, მისი ერთსულოვნების, დარღვევა ყველასი გამაერთიანებელ საქმის ირგვლივ თავის მოყრის მაგიერ.

ეს მეორე საკითხია, რომელიც ყოველთვის თვალწინ უნდა გვედგეს და ჩვენს მოქმედებას საფუძვლად უნდა დავედვას.

* * *

ჩვენი საქმე გრძელდება. ხოლო ამ საქმეს, საქართველოს საკითხს, საერთაშორისო პოლიტიკურ ასპარეზზე ის ადგილი აღარ უჭირავს ახლა, რაც მას ამ 30—35 წლის წინად ეჭირა. ეს შედეგია უმთავრესად, საერთაშორისო ამბების განვითარების ამ დიდი ხნის განმავლობაში. და, მართლაც, თუ ამ 30—35 წლის წინად საქართველოს ოკუპაცია საბჭოთა რუსეთის მიერ თითოთ საჩვენებელი, თავისუფალ ქვეყნების საზოგადოებრივი აზრის აღშაშფოთებელი ამბავი იყო და, როგორც სოციალისტურ ინტერნაციონალის იმ დროინდელ (1924 წ.) დეკლარაციაში სამართლიანათ იყო ნათქვამი, რომ საქართველო ისე, როგორც ერთ დროს პოლონეთი, «სიმბოლო არის ყველა ძალადობით დაჩაგრულ ერის»-ა, მას შემდეგ რაც მოხდა, მსოფლიო რუჟა რომ შეიცვალა, იგივე პოლონეთი და მრავალი სხვა ერი წინანდელზე უარეს მდგომარეობაში რომ ჩავარდნენ და თვით ევროპის შუა-გულში, უნგრეთში, დატრიალებულ ამბების შემდეგ,—განა შეიძლება თქმა იმის, რომ მარტო-მარტო საქართველო არის «სიმბოლო ყველა ძალადობით დაჩაგრულ ერის», როგორც ამის თქმა ამ 30—35 წლის წინად შეიძლებოდა? აი უმთავრესად, რატომ შოაკლდა ჩვენს საკითხს სავანგებო საერთაშორისო ყურადღება. იგი, საქართველოს საკითხი, ახლა დაკავშირებულია მთელ მსოფლიოში დამყარებულ მდგომარეობასთან; სიმპატიები და თანაგრძნობა ჩვენი საკითხისადმი განათლებულ კაცობრიობის საზოგადოებრივი აზრის სიღრმეში დარჩა, სა-

ჭირთა მხოლოდ იმის გაცხოველება და იმის ირგვლივ მუდმივი პროპაგანდის გაწევა. ეს ჩვენ, სამწუხაროთ, გვაკლია და ამიტომ ჩვენი უდიდესი ყურადღება აქეთკენ უნდა იქმნეს მიქცეული.

ამისთვის ჩვენი საქმისთვის სასარგებლოთ უნდა ჩაითვალოს ჩვენი თანამშრომლობა «ამერიკულ კომიტეტთან»; იმის მეოხებით ჩვენ გვეძლევა საშვალეობა ცოტაოდენი სწორი ცნობები მიანიც მივაწოდოთ იქ, განათლებულ კაცობრიობას მოწყვეტილს ჩვენს ხალხს და აქ, საბჭოთა კავშირის გარეშ, სხვა ერების წარმომადგენლებთან ერთად, გაფანტოთ ის ცრუ ცნობები, საბჭოთა კავშირის ხელისუფლება რომ ავრცელებს თავის სასარგებლოთ დედამიწის ყველა კუთხეში. ამას, ასეთი დიდი მასშტაბით, ჩვენ მხოლოდ ჩვენი საკუთარი საშვალეობით ვერ მოვახერხებდით. და თუ ეს არ არის საქმარისი—და მეც იმ აზრის ვარ, რომ ეს არ არის საქმარისი—ჩვენს ენერჯიას გაორკეცება უნდა, როგორც ენერჯიის ამ გამაერთიანებელ დაწესებულებაში სამუშაოთ, ისე საკუთარ მიხერხებით და საშვალეობით ამ დაწესებულების გარეშ. კრიტიკა საჭიროა, მაგრამ არ კმარა; რაც არსებობს და იგი თუნდაც ცოტათი სასარგებლოა, მას გამაგრება უნდა, გამოყენება და არა უკუგდება.

ჩვენი მიზნის მისაღწევათ არ არის საჭირო ჩვენი მსოფლმხედველობის შეცვლა, სოც.-დემ. პარტიის წარსულის მივიწყება—ამას ჩვენგან ვერაფერ მოითხოვს; არ არის საჭირო სხვისი არგუმენტებით და მეთოდებით სარგებლობა, სხვის ბანაკში იდეურათ გადაბარგება. ეს არც სხვა ჯგუფებს მოეთხოვება ჩვენგან. ხოლო თუ ვისმე გული გაუტყდა, ვინც ფიქრობს, რომ სოციალისტები საქმარისად ვერ ემსახურებიან ეროვნულ საქითხს, ისინი არ იცნობენ სოციალისტების არც იდეოლოგიას და არც პრაქტიკას, არც წარსულში და არც ახლანდელ დროში. ჩვენი და სხვისი მეთოდი და დასაბუთება ეროვნულ თავისუფლებისთვის ბრძოლის, დიახაც, შეიძლება სხვადასხვა ნაირი იყოს, სხვადასხვა პოლიტიკურ დაჯგუფებებს შეიძლება უფრო ეხერხებოდეს ზოგ განსაკუთრებულ სფეროში მოქმედება, სხვადასხვა წრეში; ამის საშუალება მათ უნდა მიეცეს, ისე როგორც ჩვენ არ უნდა დაგვეწუნოს ჩვენი გზით სიარული. ხოლო საქმე ისაა, რომ როგორც ჩვენი გზა, ისე გზა მათი, ერთი და იმავე დანიშნულებისაკენ უნდა მიდიოდეს, ერთი მეორეს არ უნდა აბრკოლებდეს, რასაკვირველია, მორალურ საშვალეობებით უნდა იკაფებოდეს და აშკარათ და მტკიცეთ უნდა ემსახურებოდეს ჩვენი და მათი ხელმძღვანელები განთავისუფლების საქმეს, რადგან სამშობლო მათთვის ისე, როგორც ჩვენთვის, ერთია, ძვირფასია და განუყოფელი.

ამისთვის ჩვენი პოზიცია ურყევია: ჩვენ ვიბრძვით ეროვნულ თავისუფლებისთვის დემოკრატიის გზით და ამიტომ

მაც იმ ორ დაჯგუფებათა შორის. რომელიც ხდება მსოფლიოში—ადმოხაველი.ი და დასავლეთი—ჩვენ ბუნებრივად მოყვებით დასავლეთის ორიენტაციაში. დასავლეთი და იმის ცივილიზაცია ასულდგმულებს დღეს ისე, როგორც ასულდგმულებდა გუშინ, დემოკრატიის და მთელი კაცობრიობის საუკეთესო იდეალებს, კერძოდ დაჩაგრულ ერების განთავისუფლების საქმეში. აქ გაგახსენებთ მე არა მარტო დიდი სოციალისტის, საფრანგეთის გამოჩენილ ტრიბუნის, არამედ ერთა თავისუფლების თავგამოდებულ დამცველის საერთაშორისო მასშტაბით, ჟან-ჟორესის სიტყვებს: «... ნაციონალურ გამარჯვებაში ყოველთვის წილი უდევს დემოკრატიას, ამბობდა იგი: ... ე რ ი და დ ე მ ო კ რ ა ტ ი ა არიან უმთავრესი, ძირითადი პირობები (საზოგადოების) შემდეგი უმაღლესი განვითარებისთვის»-ო (იხ. «L' Armée Nouvelle» გვ. 439—442 «კუმანიტე»-ს გამოცემა).

ჩვენს მდგომარეობაში ახლა ბევრი ერი იმყოფება საბჭოთა კავშირში. ზოგნი იმათგან იბრძვიან ერის თვითგამორკვევის უფლების მოსაპოებლათ, ზოგნი კი უკვე არსებულ და ძალით წართმეულ ეროვნულ თავისუფლების და სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღსადგენათ. ამ უკანასკნელთა რიგში უნდა აღირიცხოს, ბალტიის სახელმწიფოებთან ერთად, საქართველოც, ნაცნობი დამოუკიდებელ სახელმწიფოთ ფაქტიურათ და იურიდიულათ თითქმის მთელი მსოფლიოს მიერ და მათ შორის საბჭოთა რუსეთის მიერაც. ჩვენ ახალს არაფერს მოვითხოვთ, ჩვენ მოვითხოვთ მხოლოდ ტლანქი ძალის საშვალებით უცხო მტრის მიერ გათელილ ჩვენი უფლებების აღდგენას.

ეს უდიდესი საბუთია, ნათელი ყველასთვის და მეტყველი საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენის სასარგებლოთ. ამისთვის ეს საბუთი—და ამას მე მუდამ ვიმეორებ—ჩვენ პირველ პლანზე უნდა გამოვიყენოთ და ყოველგვარი ნაბიჯი, შიგნიდან თუ გარედან, ამ გარემოებას რომ დაასუსტებს, ამ საკითხს თავიდან უნდა ავაცილოთ. საქართველოს საკითხს საერთაშორისო საკითხია და ჩვენ უნდა შევებრძოლოთ ყოველგვარ ცდას, საიდანაც უნდა ახდოოდეს იგი. და ამ ცდას რა გვარი დაპირებები თან უნდა ახლავდეს, იგი საბჭოთა კავშირის თუ მომავალ რუსეთის შესაძლებელ იმპერიის შინაურ საკითხათ არ გადაიქცეს.

ყველა დაჯგუფებას—ვისაც უნდა წარმოადგენდეს იგი—უფლება აქვს სამშობლოს ინტერესები დაიცვას, ხოლო იმდენათ მეტის ავტორიტეტით, რამდენათ ასეთ დაჯგუფებას ძირი უდევს სამშობლოში და იმის წარსულში; ამის გამო ყველა დაჯგუფებას ემიგრაციაში ერთნაირის უფლებით არ შეუძლია სამშობლოს წარმოამადგენლობა დაიჩემოს, მით უფრო, რომ ასეთ «დაჩემებას» ზოგი სარგებლობს ჩვენი ახლობელ წარსულის დასაგმობათ დამით ნებისთ თუ უნებლი-

ჭთ. პირდაპირ თუ არა-პირდაპირ, და ხშირად ძალიან უმართეშულოთ, ჩრდილს აყენებენ ქართველ ერის შესაძლებლობას თვითონ გაუძღვეს თავის საკუთარ საქმეებს.

ჩვენი უპირატესი უფლებრივი მდგომარეობა სრულებით არ აბრკოლებს ჩვენს დამოკიდებულებას განთავისუფლებისთვის მებრძოლ საბჭოთა კავშირში შემაველ სხვა ერებთან, მათთან საგნობრივ-მიზნობრივ კავშირს და კერძოთ მჭიდრო კავშირს ჩვენს მეზობლებთან კავკასიის კრწეთთან. საერთო მტრის წინააღმდეგ ბრძოლაში ჩვენ მათთან ვართ და მათთან ვიქნებით, ხოლო ვიქნებით ჩვენი საკუთარი სახით და ეროვნულ განთავისუფლებისთვის ბრძოლის ჩვენი საკუთარ ეროვნულ პროგრამით, ჩვენ განსხვავებულ მოთხოვნილებებით ზოგ შემთხვევაში და ამისთვის ჩვენს განკარგულებაში არსებულ შესაფერ დასაბუთებით.

გამოცდილებამ დაგვანახა, რომ ერთი მუდმივი ცენტრალურ დაწესებულების შექმნა განთავისუფლებისთვის მებრძოლ ყველა ერების წარმომადგენელთაგან ძნელია, ძნელი მოსახერხებელი. რადგან ყველას თავისი საკუთარი შკოლა აქვს ამ მხრივ განვლილი, თავისი საკუთარი გზა და გამოცდილება; სვადასხვა ერს სხვადასხვა მსოფლმხედველობის ხალხი წარმომადგენს, ყველას თავისი საკუთარი პრეტენზია აქვს. რომლის მხარის დაჭერა დეტალებში სხვებისთვის ხშირად მოუხერხებელია, და სხვ.

ჩვენ პატივი უნდა ვცეთ სხვა ერის წარმომადგენელს, ვინც უნდა იყოს იგი, და მის კანონიერ მოთხოვნილებას; ხოლო, რამდენათ ჩვენი წარსული და ჩვენი მოქმედების აწინდელი ხაზი განირჩევა მათგან, იმდენათ საჭიროთ უნდა იქმნეს მიჩნეული ცალკე ერების სხვისგან დამოუკიდებლათ დარაზმვა და თავის გამოცდილების მიხედვით მომზადება საერთო მოქმედებისთვის. ხოლო, რადგან ამავე დროს—და ახლა ამას უკვე დიდი ხნის გამოცდილება გვეუბნება—საბჭოთა კავშირის უკმაყოფილო ერების ერთად და ერთსულოვნათ გამოსვლა აუცილებელი პირობაა მტრის დასამარცხებლათ და რომ ერების ცალკე-ცალკე გამოსვლა აქუცმაცებს მათ ძალას და მტერს უადვილებს საქმეს,—საჭიროა სხვა მებრძოლ ერებთან მუდმივი კონტაქტი და თავის დაჭერა ისეთ ნაბიჯებიდან, რომელმაც შესაძლებელია აენოს საერთოს ან რომელიმე მათგანის საქმეს.

საბჭოთა კავშირის წინააღმდეგ მებრძოლ სხვადასხვა ერებთან ურთიერთობა საერთოდ სათუთი საკითხია, რომლის გადაჭრა ერთი ხელის მოსმით და ერთნაირათ შეუძლებელია. ჩვენის მხრით, სხვა ერებთან დამოკიდებულების საკითხში ჩვენ უნდა ვიხელმძღვანელოთ იმ დებულებებით, თქვენთვის ნაცნობით, და ამ გარდამავალ ხანაში იმათ დავკმაყოფილდეთ საერთოდ სახელმძღვანელოთ,—სახელდობ

«საქმიანი დამოკიდებულება თუ კავშირი უნდა დავი-

ჭიროთ ქველა იმ საერთაშორისო ორგანიზაციებთან და იმ ერების წარმომადგენლებთან, რომელნიც:

1) უდავოთ სცნობენ ქართველ ერის სუვერენულ უფლებებს თვით განაგოს თავისი ბედი;

2) აღიარებენ საერთოდ ერთა თვითგამორკვევის უფლებას ურწმუნოდ;

3) იბრძვიან საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ».

ეს დებულებები მიღებული იყო ეროვნულ საბჭოში შემავალ პოლიტიკურ დაჯგუფებათა მიერ საკითხის ყოველმხრივ გასინჯვის შემდეგ და გაზიარებული იყო საქართველოს ეროვნულ მთავრობის მიერ ჯერ კიდევ ნოე ჟორდანიას სიცოცხლეში, ე. ი. ეროვნულ მთავრობის სრულ შემადგენლობის დროს და ამიტომ იგი მე სავალდებულოთ მიმაჩნია.

აქ ჩვენებია ნათლათ, თუ როგორი უნდა იყოს ჩვენი დამოკიდებულება პრინციპიალურათ, როგორც საბჭოთა კავშირში ძალით შეყვანილ, ისე საზოგადოთ ყველა ერებთან. ესაა ჩვენი ძირითადი ხაზი სხვა ერებთან—ყველასთან—ურთიერთობაში ამ გარდამავალ ხანაში და ძლიერ საერთო მტერთან ბრძოლაში.

ზედმიწვევითი ანალიზი ამ ურთიერთობის იმას გვეუბნება, რომ შეუძლებელია, მაგალითად, რომ იგი ერთნაირი იყოს ჩვენ მეზობელ კავკასიის ერებთან და ჩვენგან დაშორებულ, მაგალითად, ბალტიის ქვეყნებთან, იდელ-ურალთან და სხვებთან.

ჩვენი მდგომარეობა მოითხოვს, რათა ძლიერ კეთილგანწყობილი ურთიერთობა გვეჭიროს საბჭოთა გარეშე მდგომ დიდ თუ პატარა ერებთანაც; თავისუფალ ქვეყნების ყურადღებას ჩვენი საკითხისადმი, მათ განწყობილებას ჩვენი მტრის წინააღმდეგ მტრულს და ჩვენი ქვეყნისადმი მკვებრულს დიდი მნიშვნელობა აქვს ჩვენი საქმისთვის, რადგან განათლებულ ქვეყნებში დიდი მნიშვნელობა აქვს საზოგადოებრივ აზრს; ხოლო ჩვენი მოქმედების საფუძვლათ, როგორც კავშირში შემავალ, ისე გარეშე ერებთან, აღიარებული უნდა იქმნეს, რომ ჩვენ არ შეგვიძლია ჩვენი ბედი გადავბათ მარტო-მარტო რეჟიმიმე სხვა ერის ბედს, რამდენადაც ძლიერი უნდა იყოს იგი.

ჩვენ არ ვიცით, რა პირობებში და როგორ მოხდება,—როცა იგი მოხდება,—საბჭოთა კავშირის ლიკვიდაცია; ან, არ აღმოუჩნდება მას იმ დროს უეცარი დამხმარე სწორეთ იმ ბანაკიდან, საიდანაც ეს ახლა სრულგებით მოულოდნელია? პატარა ერი ვართ, მაგრამ მაინც ჩვენი საქუთარი პოლიტიკით უნდა ვინელმძღვანელოთ. არა მხოლოდ შორეულ წარსულში, არამედ ჩვენს დროშიც დაიქცენ უდიდესი იმპერიები, ხოლო პატარა ერები გადაარჩენ. საქართველო ერთი ამის მაგალითია საუკუნეთა განმავლობაში.

დიდი ერის დახმარება პატარა ერისთვის ძვირფასია, მა-

გრამ ხშირად მას, დიდ სახელმწიფოს, ისე არ ესახება პატარა ერის ინტერესები, როგორც ეს ესახება თვითონ დაინტერესებულს პატარა ერს. შორს რომ არ წავიდეთ, განა უკანასკნელ ომმა არ მოგვცა მაგალითი იმის, რომ დიდ სახელმწიფოებს დიდი მიზნების მისაღწევათ ადვილათ შეუძლიათ შესწირონ პატარა ერის საარსებო ინტერესები? ამიტომ ყოველგან და ყოველ პირობებში, ვიმეორებ, ჩვენ ჩვენი სხე უნდა შევინახოთ და ჩვენ მიერ წარმოებულ ბრძოლაში, თუნდაც ძალიან ძლიერ მტერთან, ჩვენ არა სხვის, არამედ თავის ხავეთიან უფლებებს, მღვწეულობას და ძალას უნდა ვემყარებოდეთ — უმთავრესად და უპირველესად ყოვლისა.

ეს მესამე დებულებაა, რომლით ჩვენ უნდა ვიხელმძღვანელოთ ჩვენს ახლანდელ პოლიტიკურ საქმიანობაში.

თუ ჩემს მიერ აქ ნათქვამს დაეუკვირდებით და მოვინდომებთ იგი ჩვენს მოქმედებას საფუძვლათ დაუდვათ, ჩვენ ვერ ვიპოვით თუ არა ერთად-ერთს ნიადაგს იმის ცხოვრებაში გასატარებლათ: ესაა მოქმედება ყველა ეროვნულ ძალების, შინ და გარედ, მტრის წინააღმდეგ ბრძოლაში გასაერთიანებლათ.

ამას იქ, სამშობლოში, აღწევენ; რატომ ვერ ვაღწევთ ამას ემიგრაციაში?

მე არ შევეუდგები აქ განმეორებას იმისას, რაც არა ერთხელ თქმულა და დაწერილა. სანამ დამოუკიდებლობისთვის ბრძოლის დროშას, ყველასთვის მთლიანათ მისაღებს, არ ჩამოსცილდება სხვა საკითხები, რომელთაც პირდაპირი კავშირი არ აქვთ დამოუკიდებლობისთვის ბრძოლასთან, ემიგრაცია თვით მთავარ საკითხშიც ვერ გაერთიანდება. ჩვენ უნდა ჩამოვაცილოთ მის დროშას: ისტორიული დავა ზოგიერთ საკითხების გამო; კრიტიკა მუშაობის სხვადასხვა მეთოდისა წარსულში; ზოგიერთ პიროვნების პოლიტიკურ მოწინააღმდეგეთა ბანაკიდან ერთის თუ მეორეს მხრით, ნიშანში ამოღება. — ყველაფერი ეს და ამის მზგავსი საკითხები შეიძლება მართლაც სადავო იყოს, მაგრამ დავის საგნად ისინი ახლა არ უნდა გავიხადოთ. პოლიტიკურ ჯგუფთა თუ ცალკე პირთა მუშაობის სხვადასხვანაირი მეთოდი, სხვადასხვა ბანაკში ჩვენი საქმის მომხრეთა ძებნა და ცდა მათი შეძენის — ორიენტაციის შეცვლათ ან დამოუკიდებლობისთვის ბრძოლის დალატათ არ უნდა იქნეს დასახული; ასეთი ბრალდებები ჩვენი ლექსიკონიდან საზოგადოთ უნდა იქმნეს ამოღებული, რადგან: ისინი აოცებენ გარეშე პირებს, ჩვენს მეგობრებს — უცხოელებს; შინაურებს კი აღიზიანებენ, როგორც პოლიტიკური ფანდი, და საერთოდ სწამლავენ ატმოსფერას. ძველ პოლიტიკურ მებრძოლებს ასეთი «ბრალდებები», რომელსაც მათ წინააღმდეგ ძალიან ადვილათ ისერიან, ვერ დააშინებს, ხოლო

პოლიტიკურ ბრძოლაში და ინტრიგებში გამოუცდლები კი შესაძლებელია მართლაც ჩამოვიცილოთ და არა სასურველ ბანაკში გადავისროლოთ. ყოველ მხრივ და უკანასკნელ გარემოებამდის უნდა ვერიდოთ ასეთ ბრალდებებს, თუნდაც კერძო საუბარში, ერთი-მეორის წინააღმდეგ წამოყენებას, თუ ამის მართლა საფუძვლიანი საბუთი არ არსებობს.

ჩვენ, მონაწილენი საქართველოს პოლიტიკურ ცხოვრების ახლობელ წარსულში და იმის ახლანდელ თავგადასავალის, «ოპოზიციაში» ვიყავით და ვართ თუ «ოპოზიციაში»,— ჩვენ ვერ ვიქნებით ამ ეპოქის ისტორიკოსები და დამფასებელნი: და მით უფრო, როცა ისტორიულ ამბებს უდგებიან არა მაშინდელ გარემოებათა, არამედ ახლანდელ პოლიტიკურ გარემოცულობის მიხედვით; ეს კი ჩვენს შორის ხდება და ეს ამრუდებს საკითხს, ხოლო საქმეს ოდნავ არ ემსახურება.

სანამ ასეთი მდგომარეობა არსებობს, სანამ ასეთი უნდობლობაა, ქართველ ემიგრაციის ორგანიზაციულათ დარაზმვის საქმე წინ ვერ წაიწევს. და, შეიძლება, უკვე ფუჟიცი იყოს ოცნება მთელი ემიგრაციის ერთ პოლიტიკურ ორგანიზაციის ფარგლებში გაერთიანების? მაგრამ ჩვენი ცდა მინც აქეთ უნდა მიიმარებოდეს: თუ სავსებით არა, მთავარ საკითხებში მაინც ჩვენ შეთანხმებულათ უნდა ვმოქმედებდეთ. მე ვიმეორებ: ნურცერთ პოლიტიკურ დაჯგუფებას ნუ დაეწუნება იმოქმედოს საერთო მინისისთვის თანახმად თავის მსოფლმხედველობისა, თანახმად თავის ჯგუფის თავისუფლებისთვის ბრძოლის ტრადიციისა, თანახმად თავის საკუთარ გამოცდილებისა—ხან საერთო გამოსვლების სახით, ხან ოპოზიციითაც,—რადგან საქმიანი ოპოზიცია სასარგებლოა საკითხის გამოსარკვევათ; ხოლო ეს უნდა ხდებოდეს ყოველთვის ერთი-მეორის პატივისცემით და არა ერთი-მეორეზე თავდასხმით და არასდროს ისეთი «საფასურის» მოთხოვნით პოლიტიკურ მოწინააღმდეგიდან, იმას რომ დაამცირებს, დავას სწორი გზიდან გადაიყვანს და საერთოდ ჩვენს საქმიანობას დაასუსტებს.

ჩვენი საქმე სწორი და სამართლიანი საქმეა; ყველა მამულიშვილს, ყველა ადგილიდან ან მდგომარეობიდან, შეუძლია პატიოსნათ ემსახუროს იმას. ამიტომ მე ვამბობ, რომ ჩვენს პოლიტიკურ საქმიანობაში ყველა უნდა დარჩეს თავის პოლიტიკურ წონის, უფლების და მდგომარეობის ფარგლებში. თუ ძველ თაობას ძველი რევოლუციების სტაჟი აქვს და ახლად აღორძინებულ სახელმწიფოებრივი ცხოვრების გამოცდილება, ახალმა თაობამ ამით უნდა ისარგებლოს დაწყებულ საქმის გასაგრძელებლათ, იქ ახალ ცოდნისა და ახალი პერსპექტივების შეტანით. უთანხმოება, რომელიც არსებობს ემიგრაციაში, არ არის ჩვეულებრივი დავა «მამებსა და შვილებს» შორის, რადგან აქ მათ ყოფს არა ენა, არა სხვადასხვა ეპოქის გარემოცულობა; აერთებს კი ერთი და იგივე საშინელება,

დაწყებული «მამების» დროს და დღემდის რომ გრძელდება; ამიტომ მათ ერთად ერთი საქმე აქვთ, ერთი და იგივე დანიშნულება, ყველა თაობისთვის ძვირფასი და მისაღები: სამშობლოს განთავისუფლება.

ამისთვის საჭიროა სინტეზი და გაერთიანება ამ ნიადაგზე სხვადასხვა შეხედულებათა და არა მათი დაბნობისპირება. არ არის გასაკვირი, თუ დაჯგუფებანი, რომელთაც დიდი ხნის განმავლობაში თავისუფლებისთვის უბრძოლიათ, დიდი პასუხისმგებლობა აუღიათ და ახლაც ეს მათ აწევს, მოითხოვენ, რომ ამ გარემოებას ანგარიში გაეწიოს. ჩვენ ვიცით, რომ გარეშენიციი ანგარიშს უწევენ ამ მდგომარეობას და უმთავრეს ყურადღებას ისინი აქცევენ პასუხისმგებელ პარტიის ან ჯგუფის მოქმედებას, ვინემ სხვებისას. ამ პასუხისმგებლობას ჩვენი წრიდან ვერავინ გაექცევა და მით უფრო იგი ვერ გადაეცემა იმათ, ვინც ამ პასუხისმგებლობას გაუბრძის და ვისაც ჩვენი ქვეყნის ბედნიერი, დამოუკიდებელ სახელმწიფოს აღმშენებლობითი მუშაობის, ისე როგორც იმის წაქცევის მწარე დღეები, არ განუცდიათ ფაქტიურად და არა განყენებულათ. აი რისთვის არის საჭირო, ვამბობ მე, სინტეზი ძველის და ახლის ცოდნისა და გამოცდილების ემიგრაციის მუშაობის საერთო ხაზზე და არას შემთხვევაში მათი დაპირისპირება.

ჩვენი შინაური უთანხმოებანი უალრესად ჩვენი შინაური საქმეა, ჩვენი, ქართველების, გარეშეთათვის ხშირად გაუგებარიც. ამიტომ დასაგმობია ყველას მიერ, ვისაც საერთო მუშაობისთვის წინ გადადგმული ერთი ნაბიჯიცი აინტერესებს, შინაურ უთანხმოების გარედ გამოტანა; ეს უფრო გეთიშავს და უფრო გვაცილებს ერთი-მეორეს. საქმესკი ვერაფერს შევლის.

ასეა თუ ისე, რამდენათ საქართველოს სოც.-დემ. პარტიის ორგანიზაციები საზღვარგარედ გრძნობენ თავის წილ პასუხისმგებლობას განმათავისუფლებელ მოძრაობის წარმატებაში, რამდენათ ისინი ამ საქმეში ეროვნულ მთავრობის წარმომადგენლობას და ეროვნულ საბჭოს თუ სხვა მისგვარ ორგანიზაციას მხარს უჭერენ, ისინი სავსებით გაერთიანების თუ არა, შეთანხმებული მოქმედების საკითხს დღის წესრიგიდან ვერ ამოიღებენ.

სამწუხაროთ, ჩვენს პარტიაში ისე, როგორც სხვებში, ზოგი არც კი ფიქრობენ, რომ სხვადასხვა ჯგუფებთან თანამშრომლობით ეს უკანასკნელნი გახდებიან მოხიარენი იმ პასუხისმგებლობის, რომელიც მძიმე ტვირთად აწევს აქნამდის მხოლოდ ნაწილს ემიგრაციისას; პასუხისმგებლობის გაზიარება კი მოითხოვს ლოიალურ თანამშრომლობას ურთიერთ შორის და ის ენერგია, შინაურ უთანხმოების გამო რომ იხარჯება საერთოდ, განმათავისუფლებელ ბრძოლას მოხმარდება.

ხოლო, როგორც იტყვიან, დახმარება, თუ კარგი საქმე,

თვით თავის თავიდან იწყება (ფრანგები ამბობენ: *charité bien ordonnée commence par soi-même*). ამისთვის, საერთო საქმის წარმატების მიზნით, უნდა მოისპოს პირველ რიგში ჯგუფებათ დანაწილება თვით სოციალდემოკრატიულ პარტიის წრეებში, და მწუხარებით უნდა აღინიშნოს, მაგალითად, თუ ამ კონფერენციასე სოც.-დემოკ. პარტიის ყველა ჯგუფები არ არიან წარმოდგენილი; ასეთ საქმის მოწესრიგებისთვის რიცხვი კი არ უნდა თამაშობდეს გადამწყვეტ როლს, არამედ მიზანშეწონილობა. გაიხედეთ განათლებულ და თავისუფალ ქვეყნებში: აქ საგარეო პოლიტიკაში სხვადასხვა პარტიები თითქმის ყოველთვის გაერთიანებული არიან, ყოველ შემთხვევაში უფრო, ვინემ სხვა საქმეში.

ერთი ხიტყვით: შესაძლებელია თუ არა, თუნდაც დროებით—ოკუპაციის ამ მძიმე ხანაში—ზავი ჩამოვარდეს სხვადასხვა პოლიტიკურ დაჯგუფებათა შორის ქართველ ემიგრაციამში, რომელსაც არ ჰყოფს არც წოდებრივი, არც სოციალური საკითხები; აერთებს კი ლტოლვილის მწარე ბედი და უდიდესი მოვალეობა—ემსახუროს სამშობლოს განთავისუფლების საქმეს.

თუ ეს შეუძლებელია, ჩვენი ბრძოლის ინტენსივობა იკლებს, უპასუხისმგებლო ნაბიჯები გახშირდება, ჩვენი ძალე ბის სისუსტე საერთოდ უფრო და უფრო გამოაშკარავდება. მაშინ ჩვენი როლს და ჩვენი პარტიის ადგილს განმათავისუფლებელ მოძრაობაში სხვა ვინმე მოინდომებს დაეპატრონოს და ეს მოვლენა საერთო საქმისთვის მხოლოდ და მხოლოდ საზარალო იქნება. ამას მოწმობს საქარ. სოც.-დემ. პარტიის მთლიანობიდან გამომდინარე მისი უნარი ბრძოლის მთელ მის წარსულ ისტორიაში.

* * *

ჩემი მოვალეობაა, ყოველ შემთხვევის გამო, ამ მდგომარეობის თქვენს წინაშე აღნიშვნა ნათლათ და გულანდილათ. თქვენი საქმეა, საქმე ძირითადი, მიღება აქ წარმოდგენილ მოსახრებების და ზრუნვა მათი ცხოვრებაში გატარებისთვის. თუ აქ ნათქვამს ჩვენ ანგარიშს გაუუწევთ და მით უფრო თუ მას სახელმძღვანელოთ მივიღებთ, ატმოსფერა თანდათან გაიწმინდება და შეერთებული ძალით და საერთო ხელმძღვანელობით მუშაობა ემიგრაციაში შესაძლებელი გახდება.

ხოლო ეს უნდა ხდებოდეს არა საკუთარ რიგების დანგრევით, არამედ მათი გაცხოველებით და მთლიანათ, მთლიანი ფრონტით სხვა პოლიტიკურ ჯგუფებთან და პარტიის გარეშე მდგომ სასარგებლო პირებთან ერთად, მათი სამშობლოთ განთავისუფლების საქმეში ჩასაყენებლათ. ეს კი, მე ვამბობ, თქვენი საქმეა, რადგან: აღმშენებლობა იწყება ძირიდან, საძირკველიდან, და არა სახურავიდან!...

ერთად მუშაობისთვის საჭიროა ურთიერთ დათმობა.

იმედი უნდა ვიქონიოთ, რომ ეს უფრო ადვილათ მოხერხდება, თუ თქვენს ავტორიტეტულ მოქმედებას თქვენს წრეში და სხვებიც თავის წრეში ამ საქმეს მოახმარებენ.

* * *

ჩემი მოხსენებიდან და ჩვენი საკითხის საერთაშორისო პოლიტიკურ მდგომარეობასთან დაკავშირებით, ჩვენ შემდეგი დასკვნები უნდა გამოვიყვანოთ:

1. ახლანდელი პოლიტიკური მდგომარეობა გვაძალღებს, რათა მტკიცეთ დავრჩეთ იმ პოზიციაზე, რომელზედ დარჩა ჩვენი ხალხი საქართველოს ოკუპაციის შემდეგ და იმის პოლიტიკური ემიგრაცია უცხოეთში. ესე იგი: ჩვენ უნდა დავრჩეთ საქართველოს დამოუკიდებლობისთვის ბრძოლის ნიადაგზე.

2. ბრძოლა გრძელდება. და თუმცა ამ ბრძოლაში მარტო არა ვართ, მაგრამ მან შეიძლება კიდევ ხანგრძლივი ხასიათი მიიღოს. ამისთვის საჭიროა, რათა ქართველმა ერმა, და მასთან ერთად მთელმა ემიგრაციამ, შეინახოს თავისი ეროვნული მისწრაფებანი და განამტკიცოს გადაწყვეტილება შეურიგებელ ბრძოლის საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენისთვის.

3. ამისთვის საქ. სოც.-დემ. პარტიის ორგანიზაციები, სადაც უნდა იმყოფებოდნენ ისინი, თავის მოქმედების უაღრეს დანიშნულებათ ისახავენ ახლა ისე, როგორც ამას ისახავდნენ ყოველთვის დღიდან საქართველოს ოკუპაციისა, საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენას, თავისუფალ ერის ყველა სუვერენულ უფლებებით მის შინაურ და საგარეო საქმეებში, თანახმად თავის საკუთარ კონსტიტუციისა,—და ამ გადაწყვეტილებას ისინი არასდროს არ უღალატებენ.

4. მეორე მხრით, საოკუპაციო ხელისუფლება არავითარ ზომებს არ ერიდება, რომ ჩვენი ხალხი გატეხოს წელში, უმთავრესად ჩვენი მოსახლეობის—სხვადასხვა მოსახრებებით—თავის ქვეყნიდან გადასახლებით და უცხო ელემენტების ჩვენს ქვეყანაში ჩამოსახლებით.

მტერს სურს, რათა საქართველო მას ეკუთვნოდეს, მისი მიწა-წყალი, არა ქართველებით დასახლებული. დაყენებულს მტრის ასეთ უადამიანო, ასეთ ველურ განზრახვის წინაშე, ქართველ ხალხს მართებს დიდი სიფრთხილე, რომ პროვოკაციის ანკესს არ წამოეგოს.

5. ქართველი ემიგრაცია იმდენათ მცირე რიცხოვანია, რომ იგი არ წარმოადგენს თვალსაჩინო ძალას ერის ფიზიკური და მატერიალურათ დასახმარებლათ; ამიტომ ემიგრაციის და იმის ხელმძღვანელთა უმთავრეს დანიშნულებათ რჩება: გაცნოს განათლებულ კაცობრიობას ქართველი ხალხის ეროვნული სულიკვეთება და ის მდგომარეობა, ის გასაჭირი, რომელში ჩაყენებულია ახლა ქართველი ხალხი თავის

სამშობლო ქვეყანაში; აღიმალოს ხმა ჩვენში გამეფებულ ძალმომრეობის წინააღმდეგ; ამხილოს განათლებულ კაცობრიობის წინაშე საოკუპაციო ხელისუფლების მუხანათური განზრახვები და, სანამ ერს თვითონ არ შეუძლია ხმა აღიმალოს, დაიცვას ქართველი ერის საერთაშორისო უფლებები ყოველგან, სადაც მას ხმა კი მისწვდება.

6. საბჭოთა კავშირის წინააღმდეგ ბრძოლაში საქართველოს დამოუკიდებლობის აღსადგენათ, ჩვენ შევდივართ საქმიან დამოუკიდებლობაში თუ კავშირში ყველა იმ ეროვნულ და საერთაშორისო ორგანიზაციებთან, რომელნიც იბრძვიან საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ, უდავოთ სცნობენ ქართველ ერის სუვერენულ უფლებას თვით განაგოს თავისი ბედი და მის მისწრაფებას დამოუკიდებლობის აღდგენისთვის და, საერთოდ, აღიარებენ ურესწრვოთ ერთა თვითგამორკვევის უფლებას.

ხოლო ამ ხაქმიან «დამოუკიდებლობაში თუ კავშირში» სხვა ერებთან დაცული უნდა იქმნეს დამოუკიდებლობა ქართველი ერის მომზადების გადამწყვეტ მომენტისთვის და არას შემთხვევაში მისი ბედი არ უნდა გადაიბას მარტო მარტო ერთის სხვა რემელიმე ერის ბედს, რამდენათაც ძლიერი უნდა იყოს იგი.

7. ჩვენი მოთხოვნილება ეროვნულ საკითხში არის მოთხოვნილება ყველა დემოკრატიულ და სოციალისტურ პარტიების ეროვნულ საკითხში. ამისთვის ჩვენი პარტიის ხელმძღვანელი ორგანოები უნდა შეეცადონ, სხვათა შორის, მუიდრო კავშირში აღადგინონ მეორე ინტერნაციონალში შემაჯავლ ხდრიალისტურ პარტიებთან ისე, როგორც ეს იყო უკანასკნელ ომის წინა ხანებში.

8. ჩვენ უნდა ვეცადოთ გავაერთიანოთ ჩვენი მოქმედება სხვა ქართველ პოლიტიკურ ჯგუფებთან, და უპირველეს ყოვლისა თვით სოც.-დემ. პარტიის შიგნით,—გარკვეულ პოლიტიკურ პლატფორმის ნიადაგზე, რათა მათთან ერთად შევძლოთ ჩვენი საპროპაგანდო მუშაობის გაძლიერება სხვადასხვა წრეებში და სხვადასხვა ქვეყნებში და უპირველეს ყოვლისა იქ, სადაც საქართველო უკვე ნაცნობი იყო დამოუკიდებელ სახელმწიფოთ.

ჩვენი ერის ინტერესები მოითხოვს, რათა ჩვენ მუიდრო ურთიერთობაში ვიყოთ საბჭოთა კავშირში ძალით შეყვანილ ყველა ერებთან და უპირველეს ყოვლისა ჩვენს მეზობლებთან, კავკასიის ერებთან. ხოლო ყოველგან ჩვენ უნდა შევდიოდეთ სხვადასხვა ერებთან თავისუფალ დამოკიდებულებაში და ჩვენი არჩევანი ჩვენ უნდა მოვანდინოთ და იგი საერთო გზას შევეუერთოთ.

კერძოთ, ჩვენ სასარგებლოთ მიგვაჩნია მონაწილეობა «ამერიკის კომიტეტის» მუშაობაში. სახელდობ, თავისუფალ სიტყვის მიწოდებით ტყვეთ მეოფ მოსახლეობისთვის და სა-

ბჭოთა მიერ გავრცელებულ ცრუ ცნობების გასაფანტავათ ყოველგან. ამისა ვის ჩვენ ხელი უნდა შევეწყოთ ამ მუშაობას.

9. ჩვენ მხარს ვუჭერთ და გვერდში ვუდგევართ ყოფილ ეროვნულ მთავრობის წარმომადგენლობას საქართველოს უფლებების დაცვის საქმეში, როგორც კანონიერ წარმომადგენლობას საქართველოს დამოუკიდებლობისას; ჩვენ მხარს უჭერთ გროვულ ხაზზე მუშაობას, როგორც პოლიტიკურ ემიგრაციის გამართიანებელ ორგანიზაციისას და ვავალ ვბთ ჩვენს წარმომადგენლებს იქ—როგორც სხვა მისგვარ ორგანიზაციას—ხელი შევეწყონ მისი მუშაობის განვითარებას.

10. ქართველი ერი არ შერიგებია და არც შეურიგდება საოკუპაციო ხელისუფლებას; იგი იბრძვის და იბრძოლებს სხვადასხვა საშვალებით უცხო უღლის გადასადგებათ. საქარ. სოც. დემოკრატია მასთან იყო და მასთან იქნება ამ ბრძოლაში: საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენისთვის პოლიტიკურათ და სრული სამართლიანობის დამყარებისთვის ხელდაუშობათ და ეკონომიკურათ.

კ ო ნ ფ ე რ ი ნ ც ი ა

საქ. სოც.-დემ. პარტიის ხაზ—თელ ორგანიზაციების.

ამა წლის 19 ოქტომბერს, პარიზში, პოლონელთა სახლში შესდგა საქართველოს სოც.-დემ. პარტიის საზღვარგარეთ არსებულ ორგანიზაციების კონფერენცია. წარმოდგენილი იყვნენ დელეგატები საფრანგეთიდან: სოშო, ლიონი, პარიზი; უცხოეთიდან: მიუნხენი, შვეიცარია, ინგლისი, ამერიკა, სტამბოლი.

კონფერენციის დარბაზს ამშვენებდნენ სილიბისტრო ჯიბლაძის და ისიდორე რამიშვილის სურათები და აგრეთვე უცხოეთში ჩვენგან განშორებული ხელმძღვანელების სურათები: პარტიის და ერის ბელადი ნოე ჟორდანიას, მის გვერდზე მარცხნივ და მარჯვნივ ნოე რამიშვილი და ევგენი გეგენი გეგეჭკორი. აღარ გაისმის არცერთი მათგანის დარიგება, რჩევა და ვითარცა ბრძოლის ველზე გაჭრილ მებრძოლთ—ბრძოლაში წაქცეული სარდლები მრისხანებით ბრძანებას იძლევიან: «თუ ჩვენის მხრიდან თქვენ ობლათ დარჩით,—ჩვენ დაგიტოვებთ საქმე მოსავლილი. საკეთებელი, შეჰკარით რიგები. ატარებთ ღირსეულად დროშა—ეროვნული და სოციალისტური,—თქვენ გაიმარჯვებთ».

დარბაზში შემოსულ კ კანდელაკს დამსწრენი ტაშისცემით ეგებებიან, მის სახეზე მოსჩანს მწარე ღიმილი. ავადმყოფობისგან დაქანცული საკმაოდ გაჯანსაღებული მხნეთ მიაბიჯებს და იკავებს ადგილს.

ამხ. აკაკი ჩხენკელის ავადმყოფობის გამო საქ—ს სოც.-დემ. პ—ს ხაზ—ელ ბიუროს სახელით კონფერენციას ხსნის გ.

5920269

ერაძე. იხსენიებს უცხოეთში გარდაცვლილ ამხანაგებს დასხვა პარტიათა წარმომადგენლებს; მოუწოდებს დამსწრეთ ფეხზე ადგომით პატივი სცენ მათ ხსოვნას. უსურვებს კონფერენციას ნაყოფიერ მუშაობას.

ბიუროს წინადადებით კონფერენციის თავმჯდომარეთ არჩეულ იქნა პ. სარჯველაძე, მდივანთ ლ. ქლენტი და მ. ბერიშვილი.

მაპატიებულ სტუმრებიდან კონფერენციას ესალმებიან სოც.-ფედერ—ს წარმომადგენელი ნ. ურუშაძე და ფ. შარაძე. თავის სიტყვაში ნ. ურუშაძე აღნიშნავს იმ იმედებს, რომელსაც მისი მეგობრები ამყარებენ ჩვენს კონფერენციაზე და რომლისგან ბევრია დამოკიდებული იმ თანამშრომლობის აღსადგენათ, რაც მუდამ არსებობდა ორ მოძმე პარტიას შორის. კონფერენციას ესალმება აგრეთვე სოც.-რევოლიუციონერების წარმომადგენელი იოსებ გობეჩია, რომელიც გრძობით სავსე სიტყვაში მეგობრულ სალამს უძღვნის დამსწრეთ, უსურვებს იმუშაონ ნაყოფიერად ქართულ საქმისთვის. მხურვალე, თბილი სიტყვით მიმართავს კონფერენციას ცნობილი მხედარი პოლ. კ. თოხაძე. კონფერენცია მათ მხურვალე ტაშით აჯილდოვებს. მოგვიანებით კონფერენციამ მიიღო წერილი ყოფილ მხედართა კავშირის თავმჯდომარის პოლ. ალ. კინწუთრიშვილისგან, სადაც ის სურვილს გამოსთქვამს კონფერენციის ნაყოფიერ მუშაობისთვის.

თავმჯდომარე კითხულობს ამერიკიდან მოსულ წერილს, რომელსაც ხელს აწერენ: სასანია, არველაძე, გაჟონია, კვარაცხელია, სარჯველაძე. სადაც ისინი გამოსთქვამენ თავიანთ აზრებს ზოგიერთ მტკივნეულ საკითხების შესახებ. საფრანგეთის პროვინციიდან ამხ. ანტონ ჟორჟოლიანი გამოსთქვამს თავის აზრებს მრავალ საკითხებზე, რომლის წერილი გადაეცა პოლიტიკურ კომისიას. კონფერენციას ნაყოფიერ მუშაობას უსურვებენ აგრეთვე: შვეიცარიიდან კ. ჩხენკელი, მიუნხენიდან ს. კორძაია, ლონდონიდან კ. იმნაძე, სტამბოლიდან ს. მენაღარი.

სიტყვა ეძლევა კ. კანდელაკს, რომელიც აკეთებს მოხსენებას შემდეგ თემაზე: «ჩვენი ყოფაქცევა სამშობლოს განთავისუფლებისთვის ბრძოლაში»... მისი მოხსენება არა ერთჯერ შეწყვეტილ იქნა ტაშისცემით. მკითხველი მას გაეცნობა ამავე ნომერში.

იხურება პირველი სხდომა. სტუმრები სტოვებენ დაბაზს. მეორე სხდომაზე არჩეულ იქნა სამანდატო და პოლიტიკური კომისიები. კონფერენცია ისმენს მოხსენებას ბიუროს მუშაობის შესახებ და აგრეთვე ამხ. ლ. ფალავას მოხსენებას ეროვნულ საბჭოს მუშაობის შესახებ. ამით დასრულდა კონფერენციის პირველი დღის მუშაობა.

მეორე დღეს იმართება საერთო კამათი, რომელშიაც მონაწილეობა მიიღეს შემდეგ ამხ—ბმა: ალ. ტატიშვილმა,

აკ. კვიციანიშვილი, პრ. ინწკირველი, ვ. ჭელიძე, ი. ცინცაძე, გ. ჟორდანიანი, ტ. წულაძე, ვ. ჩუბინიძე, ლ. ქლენტი, ხარ. შავიშვილი, კ. რიჟაძე, გ. ერადე, მ. ბერიშვილი, ლ. ფალავაძე.

ორატორები უმთავრესად აღნიშნავდნენ ეროვნულ საბჭოს დადებით მუშაობას, ეხებოდნენ მის ნაკლსა და მოითხოვდნენ მის გაძლიერებას და მის გადახალისებას. შემდეგ კამათში, სადაც მონაწილეობა მიიღეს ზოგიერთ ზემოხსენებულმა ამხ—ბმა, ეხებოდნენ როგორც ბიუროს ისე რედაქციის მუშაობას, აღნიშნავდნენ ზოგიერთ ნაკლს და მოითხოვდნენ მომავალში მის გამოსწორებას. ყველანი დიდ ყურადღებას აქცევდნენ ერთ მთლიან პატრიოტულ ფრონტის დაარსების საჭიროებას და მოითხოვდნენ ბიუროდან ინიციატივის გამოჩენას მის განსახორციელებლათ.

უკანასკნელ სდომაზე—მოსმენილ იქნა მოხსენება ადგილებიდან. სომოდან ამხ. შავდია და ამხ. კ. რიჟაძე—აცნობენ ადგილობრივ ორგანიზაციის მდგომარეობას, მათ ახრის ზოგიერთ პოლიტიკურ და ორგანიზაციულ საკითხებზე; ამხ. კ. გუნია ლიონიდან იძლევა საინტერესო ცნობებს იქ მყოფ ამხანაგების ცხოვრებიდან, გამოსთქვამს რწმენას, რომ ჩვენი პარტიული დარაზმულობა უცხოეთში შეასრულებს თავის მოვალეობას.

კონფერენცია ეცნობა სხვადასხვა საკითხებზე პოლიტიკურ კომისიის მიერ შემუშავებულ რეზოლიუციებს.

საზღვარგარეთელ ბიუროს გასაფართოვებლათ და გასაძლიერებლათ ერთხმად მიღებულ იქნა სია შემდეგი ამხანაგების, რომლებიც შევლენ ბიუროში სრულუფლებიან წევრებათ: ლ. ქლენტი, ვ. ჩუბინიძე, ალ. ტატიშვილი, პრ. ინწკირველი, მ. ბერიშვილი, ვ. ჭელიძე.

თავმჯდომარე კონფერენციის სახელით ესალმება ქართველ ერს და უსურვებს მას მხნეობას და გამძლეობას ოკუპანტთა წინააღმდეგ უსწორო ბრძოლაში. იგონებს და ძმურ სალამს უძღვნის ციხე-ციმბირში გადასახლებულ ამხ—ბს და ყველა ქართველ პატრიოტებს, რომლებიც იტანჯებიან საქართველოს თავისუფლებისათვის.

კონფერენცია ერთხმად უსურვებს ჯანმრთელობას ამხანაგებს კ. გვარჯალაძეს და ს. მენაღარს.

დადგენილ იქნა გაეგზავნოს მისასალმებელი წერილი ეროვნულ მთავრობის წარმომადგენლობას კ. კანდელაკს და აკ. ჩხენკელს.

სიტყვას იღებს ჩვენი ძვირფასი ინა ჟორდანიანი, აღფრთოვანებით ულოცავს ყველას კონფერენციის ნაყოფიერად ჩატარებას, მისი სიტყვები იფარება დამსწრეთა ტაშისცემით.

დასასრულ თავმჯდომარე მადლობას უხდის საფრანგეთს, რომლის მფარველობის ქვეშ ყველა ჩაგრულთ და დევნილთ ეძლევათ საშუალება არსებობის და პოლიტიკური მუშაობის. უსურვებს მას წარმატებას და მის წინაშე მდგომ დაბრკოლებათა გადალახვას.

ამის შემდეგ თავმჯდომარე კონფერენციას დახურულად აცხადებს.

კონფერენციის დადგინილებები.

კ. განდგელების მოხსენება.

კონფერენცია იწონებს ამხ. კ. კანდელაკის მოხსენებაში წამოყენებულ დებულებებს და ავალებს ადგილობრივ ორგანიზაციებს გაიხადონ ისინი სახელმძღვანელოთ თავის პოლიტიკურ მუშაობისთვის.

ერთვნილი მთავრობა.

მხარს უჭერთ და გვერდში უდგვივართ ყოფილ ეროვნულ მთავრობის წარმომადგენლობას საქართველოს უფლების დაცვის საქმეში, როგორც კანონიერ წარმომადგენლობას დამოუკიდებელ საქართველოსი.

ინტერნაციონალი.

კონფერენცია საჭიროთ აღიარებს გაძლიერებულ იქნეს მჭიდრო კავშირი სოციალისტურ ინტერნაციონალთან და თავისუფალ ქვეყნების სოციალისტურ პარტიებთან.

ერგებთან ურთიერთობა.

საბჭოთა კავშირის წინააღმდეგ ბრძოლაში საქართველოს დამოუკიდებლობის აღსადგენათ ჩვენ შევდივართ საქმიან დამოკიდებულებაში თუ კავშირში ყველა იმ ეროვნულ და საერთაშორისო ორგანიზაციებთან, რომელნიც იბრძვიან საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ, უდავოთ ცნობენ ქართველი ერის სუვერენულ უფლებას და მისწრაფებებს დამოუკიდებლობის აღსადგენათ და საერთოთ აღიარებენ ურეზერვოთ ერთა თვითგამორკვევის უფლებას. ასეთ კავშირში დაცულ უნდა იქნას დამოუკიდებლობა ქართველი ერის მომზადების გადამწყვეტ მომენტისთვის და არას შემთხვევაში მისი ბედი არ უნდა გადაებას სხვა რომელიმე ერის ბედს, რამდენი ძლიერი არ უნდა იყვის ეს უკანასკნელი.

დაპყრობილ ვრთა კავშირი.

ჩვენი ერის ინტერესი მოითხოვს მჭიდრო ურთიერთობაში ვიყვეთ უპირველეს ყოვლისა ჩვენს მეზობელ კავკასიის ერებთან და აგრეთვე საბჭოთა კავშირში ძალით შეყვანილ ყველა ერებთან.

ერთვნილი საბჭო.

მოისმინა რა მოხსენება ერთვნილ საბჭოს მუშაობის შესახებ, კონფერენცია აღიარებს, რომ მას ქონდა დადებითი მიღწევები, ცნობს მის არსებობის აუცილებლობას და მოითხოვს მის გაძლიერებას და გადახალისებას.

ერთვნილი ფორტი.

კონფერენცია ადგენს მიღებულ იქნას გადამჭრელი ზომები, ემიგრაციაში მყოფ ყველა პოლიტიკურ ძალების ამით იმ ფორმით გასაერთიანებლათ ერთ ორგანოში, ვინც თავიანთ რწმენით, პროგრამით, მოღვაწეობით ემსახურება დემოკრატიულ რესპუბლიკის აღდგენას და იბრძვიან საქართველოს წართმეულ კონსტიტუციის მოსაპოვებლათ.

ავალებს ბიუროს გადასდგას ამის განსახორციელებლად სათანადო ნაბიჯი.

პარტიული ოპოზიცია.

მიუხედავად ხანგრძლივი მოლაპარაკებისა, ცდა ორგანიზაციის გაერთიანებისა ერთხელ კიდევ უშედეგოთ დამთავრდა. კონფერენცია გამოსთქვამს მწუხარებას და ადგენს: ეხლა გამდგარ ამხანაგების ჯერია გადადგან სათანადო ნაბიჯი გაერთიანებისთვის.

საზღვარგარეთელი ბიურო.

მოისმინა რა მოხსენება ბიუროს წარსულ მუშაობის შესახებ, აღნიშნავს, რომ მიუხედავად ხელმძღვანელი ამხანაგების დაკარგვის და მძიმე პოლიტიკურ პირობებისა, — ბიურომ შესძლო უკანასკნელ წლებში საერთო ხელმძღვანელობის გაწევა. იმედს გამოსთქვამს მომავალში იგი მჭიდროთ შემოიკრებს თავის გარშემო უცხოეთში მყოფ პარტიულ ძალებს.

«ჩვენი დროშა».

კონფერენცია კმაყოფილებით აღნიშნავს, რომ მიუხედავად მძიმე პირობებისა და დაბრკოლებებისა შესაძლებელი გახდა ბეჭდვითი ორგანოს არსებობა; ავალებს ადგილობრივ ორგანიზაციებს გაუწიონ მას მორალური და ნივთიერი დახმარება, რათა შესაძლებელი გახდეს მომავალშიაც მისი არსებობა.

რუსეთის ოქტომბრის რევოლუცია.

ამა წლის 7 ნოემბერს შესრულდა 40 წელიწადი, რაც პეტერბურგში ბოლშევიკებმა ძალით გარეკეს რუსეთის სახალხო წარმომადგენლობა, ჩაიგდეს ხელში ძალაუფლება, დაეპატრონენ ქვეყანას და გაბატონდნენ.

ეს იყო თებერვლის რევოლუციის—მის ხელმძღვანელობის და მედროშის—რუსეთის დემოკრატიის დღენი დამარცხების და პოლიტიკური ასპარეზიდან მისი განდევნის. დღენი წითელი რეაქციის გამარჯვების; დასაწყისი ერთა და ხალხთა ახალი ფორმის ჩაგვრის და მონობის, აღამიანის პიროვნების ფეხქვეშ გათელვის.

საბჭოთა კავშირის მართველებმა ეს დღე სახალხო უქმეთ გადააქციეს. მისი 40 წლის თავი იდღესასწაულეს. ამ მეჯლისში მათ გვერდით იდგა კომუნისტური პარტია და ყველა მათი უღლუფით გამაძლარნი დიდი და პატარა მოურავები; ზოგი კალმით და ზოგი საქმით რომ მათ იცავენ და ემსახურებიან.

ბოლშევიკების გამარჯვების ამ სადღესასწაულო დღესაც საბჭოთა კავშირში მცხოვრებნი ორ მოპირდაპირე ბანაკათ დარჩენ დაყოფილნი: მბრძანებლები და უფლება აყრილნი, დამჩაგვრელები და დაჩაგრულნი.

უღელზე მჯდომთ და უღელში შებმულთ არ შეუძლიანთ ძმობა-ერთობა იქონიონ. ამიტომ ერთი რომ ხარობს და სიამოვნობს, ქვეყანას უმართავს ზეიმს და უმასპინძლდება, მეორე მწუხარობს და მგლოვიარობს. ეს დღესასწაული არ ახარებთ საბჭოთა კავშირში მომწყვედეულ დაჩაგრულ ერებს;—არც რუსის ხალხის უმრავლესობას. არ ახარებთ ქვეყნის სიმდიდრის და ქონების შემქნელთ სოფლის და ქალაქის მუშაკთ და მოღვაწეთ. ვინც 40 წლის მანძილზე ზიდეს ჯვარი ტანჯის და წვალების, მრავალ მილიონობით რომ შეეწირენ მათ თავზე ძალით მოხვეულ წესწყობილებას—შრომის და ცხოვრების მახინჯ ადამ-წესებს.

ბოლშევიკებმა 40 წლის თავზე ქვეყანას ანგარიში ჩააბარეს, შინაურს და გარეშეს აჩვენეს და უამბეს რა იმოქმედეს, რა გააკეთეს. რა შექმნეს და რა ააყვავეს, რის საღირალათაც ისინი მოითხოვენ გამართლებას დღევანდელი მათი დესპოტიური რეჟიმის, ყველა მათ მიერ ჩადენილ საშინელ სიმხეცის, უადამიანობის და ბოროტების, ორას მილიონიან ხალხის ზურგზე მათი მართველობის ხელში რომ ხორციელდებოდა და ხორციელდება.

თუ ძველათ დიქტატორები და დესპოტები დიდ დღესასწაულების დროს თავიანთ ქვეშევრდომთა გულის მოსაგებათ რაიმეს გასცემდნენ ხოლმე, მათი ხალხის სულიერ და ხორციელ ცხოვრებას რომ წაადგებოდა, მათ გამწარებულ სიცოცხლეს რომ შეუსუმბუქებდა, ბოლშევიკებმა

ამის მაგივრათ გამოიტანეს მოსკოვის წითელ მოედანზე ატომური ბომბის სასროლი ზარბაზნები, ტანკები, ყოველი ჯურის ახალი გამოგონილი სამხედრო იარაღები, აერში უზარმაზარი საომარი აეროპლანები, ზეცას მფრინავი «სპუტნიკი» — მთელი მათი სამხედრო სიძლიერის მაჩვენებელი, შინაურ და გარეშე მტერს რომ დააშინებს, ბოლშევიკურ ლაშქარს შერყეულ სულიერ მდგომარეობას რომ გაამაგრებს. მათი პროპაგანდით გაბრწყინებულ ხალხზე გავლენას რომ მოახდენს.

ესლა ყველამ უნდა დააჯეროს, ომ კრემლის დიქტატორთა ბუნება არც ამ ორმოცი წლის შემდეგ შეცვლილა, რომ მათ სიტყვას, მათ თამასუქს, მათ საჯარო განცხადებებს არავითარი ფასი და ღირებულობა არა აქვს; რომ მათთვის საქრახის საქმეთ არ ითვლება ცბიერობა და მოტყუება თავიანთ ბატონობის დაცვის და გამართლების მიზნის მისაღწევათ. ასე იყო ამ ორმოცი წლის განმავლობაში და ასე დარჩა დღესაც.

ორი-სამი წლის განმავლობაში მათი ყიჟინა ზავზე და მშვიდობიანობაზე, თანაარსებობაზე; მათ შესახებ ლაპარაკი და მსჯელობა ენევაში, ონიუსში, ლონდონში და მუდამ ყოველგვარ უსაბუთო მიზნით დასავლეთის წარდგენილი განიარაღების პროექტების მათგან უარის ყოფა. დროს მოსაგებათ, რომ ლაპარაკს აჭიანურებდენ, გამოიყენეს ქვეყნის მოსატყუებლათ და თვალის ასახვევათ. თავიანთ მიზანს მიახწიეს, ჩუმათ მოამზადეს და დაამთავრეს ეს საშინელი იარაღები, ქვეყანა რომ გადარიეს და ბევრს რომ დაეთარი დაუბნიეს.

დღეს ბედი კაცობრიობის განსაცდელშია, მისი სიცოცხლე და არსებობა ბეწვზე კიდია. თუ დასავლეთ ევროპას და ჩრდილო ამერიკას არ შეუძლიანთ დაიწყონ ომი გარეშე მათი ხალხის სურვილის და დასტურის, რაც არის გარანტია მშვიდობიანობის და ყოველგვარ ავანტიურის თავიდან ასაცდენათ. ამასვე ვერ ვიტყვით კრემლში თავმოყრილ დიქტატორების შესახებ, რომლებიც არც თავიანთ ხალხს ეკითხებიან თუ რა მოუხდება და რა აწყენს მას, არც თვითონ ავდებენ რაიმე ჩალის ფასათ მათ სიცოცხლეს და ყოფაცხოვრებას.

ამ გვართა; ტეხნიკის და მეცნიერების განვითარება საბჭოთა კავშირის ხელისუფლების ხელში, ისე როგორც გიტლერის ხელში, სიკეთის და ბედნიერების მაგივრათ, ხდება კაცობრიობის დამღუპველათ და ბოროტებათ; ეს კი მოგვიტანა 40 წლის თავზე 7 ნოემბრის ბოლშევიკურმა რუსეთის რევოლუციამ. მაშინდელი მათი პოლიტიკური პროგრამა ხალხის კეთილ-დღეობის, მისი უფლების, ზავის და მშვიდობიანობის შესაქმნელათ დაწერილი, ყველა ეს თავიანთი საქმით გააქარწყლეს და გააქრეს შარშანდელი თოვლივით.

გ. მ.

რას ღღმსასწაულოგენი

40 წლის მანძილზე ოქტომბერი იყო ბუდე, წყარო დაუ-
თავებელი ინტრიგების თესვის, —ერთა შორის შუღლის და
მტრობის ჩამომგდები. ხან აზია, ხან ევროპის ესა თუ ის მხა-
რე მუდმივი და განუწყვეტელი საგანი შიგ ასაფეთქებელი
პროპაგანდის გადასვრით. ადგილობრივი ეკონომიური და
სოციალური მდგომარეობის გამოყენებით. ორმოცი წლის
მანძილზე ამ ვებერთელა ტერიტორიაზე, საბჭოთა სახელმწი-
ფოს მართავს არა თავისუფალი აზრი და გონება, არა ხალხის
კოლექტიური შეგნება და ნება სურვილზე აგებული მართვე-
ლობა, არამედ ძალა უხეში, რომელსაც მუდამ ელანდება და-
ლატი მომმის, საკუთარ თანამებრძოლისაც.

გაბატონებული სტალინი თუ მისი მოადგილენი. შიშის
ზარით შეპყრობილი ხელისუფლების შენარჩუნების სურვი-
ლით მთვრალნი, სისხლის მორევში იკაფავენ გზას, ქლეტენ
უდნაშაულოთ. ორმოცი წლის მანძილზე რა ცეცხლის კერა-
ნი არ დატრიალდა უბედური რუსის ერისა და საბჭოთა კავ-
შირში მომწყვდეულ ხალხთა თავზე.

რა მიიღო სამაგიეროდ?

სოციალიზმი თუ ადამიანთა შორის თავისუფლებაა. თუ
სოციალური უსამართლობის მოსპობაა, ჩაგვრის განდევ-
ნაა. — საბჭოთა დიქტატურამ ადამიანს დაადგა მძიმე უღელი,
შებოჭა მისი აზროვნება, მოუსპო მას თავისუფალი შემოქმე-
დების გასაქანი. ოდნავ განსხვავებულ აზრთა მატარებელნი
მოსპო და გაანადგურა. ხოლო ახალგაზრდობას მისცა ცალ-
მხრივი შეფასება ადამიანის ღირსებაზე და თავისუფლებაზე.
კომუნისტურმა მორალმა, რომლის ნიადაგზე გაშენდა ძმთა-
შორის დაუნდობლობა და გაუტანლობა; და ხელისუფლებამ
მათ თავზე მოახვია პოლიციური მართველობა, რათა გათი-
შვის საშუალებით და მზაკრული ხერხით გაამაგროს დიქტა-
ტურის აპარატი. ადამიანის პიროვნება მუდმივ საფრთხეშია
და შიშშია, მისი უფლება კანონით დაუცველია და მისი პატ-
რონია კომპარტიის ბობოლა ხელმძღვანელები.

შრომა თავიდანვე გახდა საკუთრება სახელმწიფოსი,
მხოლოდ მშრომელი, მისი შესაკუთრე დამონებული და დაუ-
ცველი. საბჭოთა დიქტატურისაგან ათვალისწინებულ კაპი-
ტალისტურ ქვეყნებში კი მუშათა კავშირები უფლება მოსი-
ლია. ყველა თავისუფალ ქვეყნებში. გაფიცვის უფლება აღი-
არებულა და უფლებით უზრუნველყოფილია, მაშინ როცა
საბჭოთა დიქტატურის ქვეყანაში უბრალო უკმაყოფილების
გამოცხადებაც კი სასტიკად ისჯება და იდევნება იმ საბჭუ-
თით, რომ, თითქოს, ყველამ მსხვერპლი უნდა გაიღოს «სო-

ციალისტურ მშენებლობისთვის». შეუძლებელია იმის უარყოფა, რომ დღევანდელმა რუსეთმა რამდენიმეთ წინ წაიწია სამრეწველო განვითარების დარგში. მაგრამ რა ფასით? მას შეეწირა ადამიანის თავისუფლება, კეთილდღეობა, მოხდა მისი სრული დამონება. ამავე დროს თუ მხედველობაში მივიღებთ რუსეთის ბუნებრივ სიმდიდრეს და შესაძლებლობას და დროის მანძილს, შეუძლებელია არ გავითვალისწინოთ, რომ მეოცე საუკუნის დასაწყისში შემოჭრილი კაპიტალის განვითარება არ მისცემდა ამ ქვეყანას იგივე შედეგებს, როგორც ბურჟუაზიულმა რევოლუციამ გზა გაუხსნა პოლიტიკურ დემოკრატიას. რომელი თავისუფალი ქვეყანაა დღეს რომ რუსეთს ჩამოუვარდება ინდუსტრიის მხრივ, განსაკუთრებით კი ამერიკამ შეინარჩუნა პოლიტიკური თავისუფლება, უზრუნველყო შრომის დაცვა და სრულებით ნორმალურ პირობებში მიახწია უდიდეს ტექნიკას და მრეწველობის განვითარებას. თუ თავისუფალ ქვეყნებში სახელმწიფო თანდათან ერევა და ეპატრონება ეკონომიურ და სოციალურ ცხოვრებას, იგი იმავე დროს გამოადის მოქალაქის უფლების დამცველის როლში, იგი ხდება მომრიგებელი კერძო კაპიტალის და შრომის შორის, რათა პიროვნების ღირსება არ იქნეს შელახული, მაშინ როცა საბჭოთა სახელმწიფოში კაპიტალიზმის გამაგრებამ მოგვცა არა შრომის თავისუფლება, არამედ იგი გახდა სახელმწიფო აპარატის ყავარჯენი და დასაყრდნობი მოქალაქის ხარჯზე და მის დამონებაზე.

ორმოცი წლის მანძილზე დიქტატურის ფარგლებში გმინავს მისგან დაჩაგრული ერები, რომლებიც იბრძვიან მის კლანჭებიდან დასაძრობათ.

რუსეთის იმპერიალიზმმა ნახა თავისი გამოხატულება საბჭოთა დიქტატურის დროშის ქვეშ. ის მრავალი აჯანყებები და გამოსვლები, რომელთაც ადგილი ქონდათ და დღესაც აქვთ. განა ეს არ მოწმობს ერთა შორის რა გვარი ძმობა და ერთობა ჩამოაგდო?

მაშ რას დღესასწაულობს დღეს მოსკოვი?

დღესასწაულობს მის მიერ დაწესებულ სოციალისტურ და პოლიტიკურ მონობას შინაურ ფრონტზე და იმპერიალისტურ დროშით სიარულს საგარეოდ.

სანამ ოქტომბერი იარსებებს კაცობრიობას მოსვენება არ უწერია. სანამ მოსკოვის დიქტატურა კისერს არ მოიტეხს მშვიდობიანობა არ დამყარდება.

ა. ტატიშვილი.

ხრუშჩოვი და მწიგნობა.

ხრუშჩოვი შემოფოთებულია, საბჭოთა მწერლობაში სინამდვილის ნიავის შემოჭრით, ცდილობს ჩააყენოს ძველ კალაპატში თავაშეებული კალმოსნები. ამ მხრივ მისი ვრცელი მოხსენება უდიდეს მნიშვნელობისაა, — თუ რაკრიზის განიცდის შემოქმედების ის დარგი დიქტატურას რომ თავის სალტეში ყავდა ჩაქედილი საზოგადოებრივი აზრის ტყვეობაში ჩასაყენებლად და ახალი ადამიანის შესაქმნელად.

ამ ორმოცი წლის მანძილზე ვერ შესძლო მან სავსებით მონობაში ჩაყენებია ღვთიური ნიჭის ნაყოფი, რაც იწვევდა სხვადასხვა ჯგუფთა გაქრობას, ფიზიკურად მოსპობას, ახლების წინ წამოწევას და ასე მოგორდა ტალღა სტალინის სიკვდილამდე, რის შემდეგ საჭირო დარჩა მუხრუჭების ცოტათი მოშვება. და თუ მწერლობა და საერთოდ ხელოვნება ცხოვრების სარკვა საზოგადოებრივი ცხოვრების ამხატველია, ამ მცირე დროებით შესაძლებლობის ნიადაგზე იფეთქა აქა იქ მწერლის დამოუკიდებელ შემოქმედების ნაყოფმა, როგორცაა დედინაცემის რომანი: «არა ერთი პუტითა!» სადაც გამოჩნდა საბჭოთა ცხოვრების მახინჯი სახე, შიგ წარმოშობილი ახალი კლასი წარჩინებულთა და მირონცხებულთა სახელმწიფოს დიდ მოხელეთა სახით ერთის მხრივ, სიღარიბით წელში გაწყვეტილი და ლუკმა პურის მაძიებელნი მეორეს მხრივ. ახალგაზრდობაში გამოჩნდა პირადი განცდის მოტივები საზოგადოებრივი ცხოვრების თემატიკა მათგან დავიწყებული, პარტიის ამოცანების შესრულება უკუგდებული. ჩვენთვის დამახასიათებელია ის უდიდესი მოვლენა, რომ დიქტატურამ ვერ შესძლო ჩაეკლა შემოქმედის სულიერი მისწრაფება, დამოუკიდებელი აზროვნება და ეს უმთავრესათ საქართველოში, სადაც სამუქოთა კრიტიკოსები ცერებზე დგებიან და ცდილობენ . . . ათა ხრუშჩოვის განახლებული სტალინის თეორიები კვლავ შეისმინონ. უდისციპლინო პოეტებმა და მწერლებმა რომლებსაც დავიწყებით ქებათა ქება შეასხან კრემლის სამეფურნო გეგმების მიხსწევებს რითაც ისინი დაშორებიან პარტიულ პოლიტიკას და თემატიკიდან ამოუგდიათ საბჭოთა სახელმწიფოს ძლიერებაზე ფიქრი და ლაღადი.

ახალგაზრდა მწერლები გაუტაცია საქართველოს წარსულს, მის იდეალიზაციას. მაგრამ თუ აწმყვში მას არადფერი გაჩნია რომელსაც უნდა უმღეროს და ადიდოს ამავე დროს არც შეუძლია არსებული აძგოს, რადგან მას მოელის სიცოცხლის შეწირვა. ამიტომაც ეძებს ხერხებს, ვარდება პირად განცდების სამყაროში და იქ ეძებს სულიერ დაკმაყოფილებას. კომპარტიის ამოცანებმა დააკნინა, დაამცირა და დააჯკნო არა ერთი ნიჭიერი და იმედის მომცემი ძალა, მაგრამ როგორც სჩანს, მაშინ ვერ აღმოფხვრა სული და გული, ვერ გადა-

აგვარა იგი მთლიანათ. ორმოცი წელი დიდია თითოეულ კალმის ოსტატისთვის. უსათუოდ შეიქმნა მრავალი ღირს შესანიშნავი ნაწარმოები, მაგრამ ხელისუფლებისგან მოწონებულნი და მიღებული არც ერთი არ აღმოჩნდა. დიქტატურამ თავის პოლიციური ზომებით შესძლო რამოდენიმეთ ადამიანის გონების, საზოგადოების შებოჰვა, მწერლის ოცნებამ კი და მისმა ოსტატურმა მიდგომამ ჩაწვდა ადამიანის გულში და იქ მისი მწუხარება და ტანჯვა გამოამხეურა. დაეცნენ მრავალნი ამ გზაზე, ჩუმი კალმით ბრძოლა გრძელდება, რაც თავდება ცხოველ აზროვნების შენარჩუნების და ერის სულიერ კულტურის გადარჩენისა. აი, ამ გარემოებამ არის რომ ალაპარაკა ხრუშჩოვი და მისი დამქაშნი, რომელმაც სტალინის თითოეული სიტყვა «სულიერ ინჟინრებზე» გაიმეორა და განავითარა.

დღეს სრული საბუთი გვაქვს ვიფიქროთ რომ რჩევა, სიტყვები ისე იქნება შესმენილი, როგორც იყო სტალინის ხანაში—მწერლობა ვააგრძელებს ეკლიან გზაზე სიარულს ხალხისა და მისი კულტურის ინტერესებისათვის.

ია—მე.

ზ ა კ ვ რ ი თ !..

მოსკოვში მარშალი გადააყენეს და მსოფლიო პრესა აფორიაქდა, ალაპარაკდა, ამოძრავდა სამარჩიელო დარბაზები; თუ ნორმალურ, თავისუფალ ქვეყნის პოლიტიკურ ცხოვრებაში გვირად აღიარებულ მხედრის პანდურის ამოკვრა გამოიწვევდა საზოგადოებრივ აზრის მღელვარებას და პროტესტს—საბჭოთა საზოგადოებაში ნამდვილ თუ მოსალოდნელ მოქიშპის გაქრობა პოლიტიკურ ასპარეზიდან ნორმალურ მოვლენათ გადაიქცა.

სტალინის გაბახება საჭირო იყო თავის დროზე, მისი ნამოქმედარის გაკიცხვით,—გაწვალებულ ხალხისთვის თვალის ახვევა შიგნით, გარეთ კი გულუბრყვილობით დასაჯერებლად, —რეჟიმის თითქოს ახალ ლიბერალურ ნიადაგზე გადასვლა...

კოლეგიალურ დიქტატურის საფარში პირველ დღიდანვე სჩანს დაიწყო ბრძოლა პირველობისთვის, ბრძოლა მალული, ჩუმი, ერთგულთა ძებნა. კარიერისტთა მიმხრობა, პარტიულ აპარატებისგან თავის დროზე პრესის ამუშავება, ფართე ცივირისული მოქმედების გაშლა; ნიშანში ამოღებულ თანამგზავრის და თანამებრძოლის გარიყვა და აი ხრუშჩოვის აღმავალ გზაზე. სტალინის სავარძლის დასაპყრობლად არ მოსჩანს ხრუშჩოვ-მოლოტოვის გვამები ბოძზე გაქრული, არამედ მათი ლანდები ახალი ბატონის წინაშე ცოდვილი სულის შენარჩუნებისთვის მხოხავი. ხრუშჩოვი გამოდგა დახელოვნებული ოსტატი და რომ ცინიკური შემოქმედებისთვის პრე-

მია არსებობდეს—მას არ აცდებოდა და იგი უმაღლეს ჯილდოს მიიღებდა. საბრალო კაცობრიობა—ვაი თუ ამ სიმალღემდეც ავიდეს თავის ტექნიკური განვითარებით, უნდა ვიმედოვნოთ მისი სულიერი კულტურა ამ დაძაბუნებამდე არ მივა...

ჯერჯერობით ახალმა დიქტატორმა შესძლო პარტიულ მუხრუჭებით ჯარის შემუსვრა, მისი ძლიერების დამორჩილება და თავის პიროვნულ დიქტატურის ბატონობის დროებით უზრუნველყოფა.

დღეს უკვე მოსკოვის მართველებიც ვეღარ უარყოფენ იმ მწვავე ეკონომიურ და სამეურნეო კრიზისებს, რომელსაც პერმანენტულად განიცდის საბჭოთა ქვეყანა და სტალინის სიკვდილის შემდეგ. დიქტატორთა ერთი-მეორეს შემუსვრა სწორედ გამოწვეულია ამ სოციალურ და ეკონომიურ სიძნელებით, რომელიც არყვეს კართაგენის კედლებს. საჭიროა მუდმივ შფოთვაში და შიშში გაწვალებული ხალხის ჩაგდება, მათი გონების, აზრის, ყურადღების ომის გამუდმებულ თუ სხვა საგარეო უბედურებისკენ მიპყრობა...

ხრუშჩოვმა შესძლო ოსტატური ჩაწყობით სტალინის მწვერვალზე ასვლა, მაგრამ საბჭოთა ხალხებს შველა ამით არ მოსვლია, ისინი დარჩენ მონობაში, ტყვეობაში და დიქტატურის სალტეში, რომლის შიგნით ერთი-მეორეს დაპირისპირება, ჭიშპობა და შუღლი არა მარტო ხრუშჩოვს მთელს რეჟიმს მიიყვანს დამხობამდე.

ა. ბადრიძე.

მისაბაძი მახალითი.

პოლანდიის პარლამენტში არის რამდენიმე დეპუტატი —კომუნისტი. რადგანაც უნგრეთის რევოლუციის სისხლში ჩახრჩობა ჯერ კიდევ მეტად აღელვებს ევროპის საზოგადოებრივ აზრს—კომუნისტი-დეპუტატები ათასგვარი ცილისწამებით და სიცრუით შეიარაღებულნი გამოდიან აქ პარლამენტის ტრიბუნაზე და ამტკიცებენ, რომ უნგრეთის რევოლუცია ფაშისტების და კონტრ-რევოლუციონერების მოწყობილი იყოფო.

პოლანდიის პარლამენტი ბეჟდავს ე. წ. «პარლამენტის ბიულეტენ»-ს. პარლამენტის კანონით ამ «ბიულეტენ»-ში ყველა დეპუტატის სიტყვების დაბეჭდვა სავალდებულოა. ამ დღეებში ამ სიტყვების დაბეჭდვის შესახებ მოხდა შემდეგი ამბავი: «ბიულეტენ»-ის ასოთ-ამწყობებმა უარი განაცხადეს კომუნისტი-დეპუტატების სიტყვების აწყობაზე «მოგებურად ამდენი სიცრუის და ცილისწამების წყობა უნგრეთის სისხლში ჩამხვრჩავალ რევოლუციასზე და აწი მას აღარ ავაწყობთ». დაადგინეს ერთხმათ და ეს დადგენილება გადასცეს

დასადასტურებლათ ბეჭდვითი სიტყვის პროფესიონალურ კავშირს. კავშირი უხერხულ მდგომარეობაში ჩავარდა. მას არ უნდოდა დარღვევა კანონის, მაგრამ, ამავე დროს, მისი წევრები უარს ამბობენ «ბილიუტენის» აწყობაზე. საკითხის გადასაწყვეტათ კავშირმა მოიწვია ქალაქ გააგის ასოთ-ამწყობთა საერთო კრება. კრება, კრება, გაზეთების ცნობით, მეტად მღელვარე და შფოთიანი იყო. უმრავლესობა იმ აზრის იყო, რომ არ დარიღებოდენ კანონის დარღვევას და კომუნისტ-დეპუტატების სიტყვა არ აწყობილიყო. ხანგრძლივი კამათის შემდეგ მიღებულ იქნა ერთხმად კრების ერთი წევრის ასეთი წინადადება: ასოთ-ამწყობნი ააწყობენ კომუნისტ-დეპუტატების სიტყვებს, მაგრამ იმ პირობით, რომ ამ სიტყვების აწყობაში ხვედრი ხელფასი—გადაეცემათ უკლისათ უნგრეთის რევოლიუციის მსხვერპლთა დამხმარე ფონდს. ამავე დროს დადგინდნენ იქნა გამოცხადდეს გაზეთში ყოველ კვირაში თუ რამდენი ფულია ამ გზით გადაცემული ფონდზე. ახლა გაზეთები მარჩიელობენ იმაზე თუ როგორ მოიქცევიან კომუნისტი დეპუტატები—განაგრძობენ ისევ თავის გრძელ სიტყვებს თუ მას შეამოკლებენ, რადგან, რამდენათ გრძელი იქნება მათი სიტყვა, იმდენი მეტი ფული გადაეცემა დამხმარე ფონდს და ეს კი არაფერი სასიამოვნოა მათთვის.

დ. ხელაძის ხსოვნას.

თითულ ჩვენთაგანს წინ უდგას მისი კეთილშობილი სახე, თითული ჩვენთაგანი გულისტკივილით იგონებს მის უცაბედათ განშორებას. ამ დაულალავ მუშაკის სახელი დაკავშირებულია ს.-დ. პარტიის პრაქტიკულ მუშაობის მთავარ ძარღვებთან; როცა მისი ხელი ნესტიან სტამბაში ახალგაზრდობიდანვე ბეჭდვითი სიტყვებით ასხამდა საკაცობრიო იდეალებს, და იგი მალულად იფანტებოდა საქართველოს მშრომელ ფართე მასსებში. ჩვენი პარტიის მთავარ ხელმძღვანელების ნდობა და სიყვარული დაიმსახურა «პატარა დათიკომ», როგორც მას უწოდებდენ ქუთაისში თუ სხვა ადგილებში, როცა ცარიისტულ რეაქციის ხანებში ის გვერდში ედგა მათ და ერთგულობით ასრულებდა მათ დავალებებს.

საქართველოს რუსეთისგან დაპყრობის მეორე დღესვე, დათიკომ თავისი მოღვაწეობა გააჩალა ლტოლვილის მძიმე პირობებში.

ახალგაზრდული ცეცხლით გატაცებული, შრომის განუწყვეტელი სურვილით შეპყრობილი დათიკოს ყოველ-დღიური ცხოვრება იყო მაგალითი თავდადებისა და მსხვერპლის გაღებისა საზოგადოების სამსახურში, მისი სულიერი მოთხოვნა იყო, მისი კულტურული აღმავლობისთვის მზრუნავი და საშუალებათა მძიებელი. ამხრივ საყურადღებოა და დაუვიწყარი, რომ მან უცხოეთში გამოსცა ჩვენი ცნობილი

პედაგოგის იაკობ გოგებაშვილის «დედა-ენა», ამით მან უდიდესი სამსახური გაუწია უცხოეთში დაბადებულ ბავშვებს და აზიარა ისინი მშობლიურ ენას. ეს უაღრესად პატრიოტული საქმიანობა მან ჩაატარა უანგაროთ, უსასყიდლოთ.

ასეთივე ნივთიერი მსხვერპლის და საკუთარ შრომის გაღებით გამოსცა მან კ. ბალმონტის ნათარგმნი «ვეფხისტყაოსანი» რუსულად.

ხოლო მახსოვს როგორი აღტაცებით მომიტანა მან პატარა გამოცემა ჯიბის «ვეფხისტყაოსანი» და მითხრა: «ჩაიდევი ჯიბაში და თან ატარე მუდამ»-ო. დაუფასებელია მისი პრაქტიკული მიდგომა, ამხრჩევ მან მისცა საშუალება ამ ძვირფასი განძის ტარების თითველ ქართველს,—რომელსაც არ შეუძლია სიამაყით თან არ ატაროს. არა ერთ ხელთნაწერში იხილა მზე მისი საშუალებით, მისი უანგარო შრომით წარედგინა მკითხველს და გაამდიდრა უცხოეთში პოლიტიკურ-ლიტერატურული საღარო. მან დაიმსახურა ქართული საზოგადოების სიყვარული, ყველა პოლიტიკური წრეების პატივისცემა,—თავის მუყაითი შრომის გაღებით—ბეუდვითი საქმეში. მეზობელ ეროვნების მატარებელმა ახალგაზრდობიდანვე ეზიარა ქართულ ზნე-ჩვეულებას, მის ადათს და კულტურას, გაიზიარა ცხოვრების სავალ გზაზე მისი ღვინი და სიხარული, გაჟივრება და ტკივილები, ისე რომ მას არ დაუვიწყია და სულიერი კავშირი არ გაუწყვეტია ჩვენ მეზობელ სომხის საზოგადოებასთან, პირიქით მასთან განუწყვეტელ კავშირს სთვლიდა ორივე ერის კეთილდღეობის და დამოუკიდებელ ცხოვრების შენარჩუნების—ქვაკუთხედით. ათეულ წლების განმავლობაში მეგობრულს ხიდს სდებდა ჩვენსა და ჩვენს მეზობელ შორის. იგი იყო ჩვენი ფაქტიური წარმომადგენელი სომხებთან, მას არ გამოჰპარვია არც ერთი შემთხვევა რაც მეზობლებთან კავშირს შეინახავდა და გააძლიერებდა.

მას არ ეპარებოდა ჩვენი პარტიულ-საზოგადოებრივი ცხოვრების თითველი წვრილალი, მისი მედგრული გული იფეთქებდა ხშირად,—შეუფერებელ მოქმედების წინააღმდეგ; ფიცხი, მაგრამ გულკეთილი მის გარშემო იზიდავდა მეგობრებს; რამდენი საპასუხისმგებლო დავალება შეუსრულებია ჩემად, შეუმჩნეველად, ხოლო არასდროს არ უსურვებია ყოფილიყო არჩეული... თავის გამოჩენა არ იყო მისი დამახასიათებელი თვისება, საქმის საკეთებლად კი იგი არ ზოგავდა შრომასა და ენერჯიას.

მისი ჯანმთელობა უსათუოდ შეარყია წლების განმავლობაში სტამბის მოშხამულ ატმოსფეროში არანორმალურ შრომამ.

დავკარგეთ მუშაკი, რომლის შემცვლელი ჩვენს რიგებში არ სჩანს. დათიკოს დაკარგვას, მის დანაკლის გულის ტკივილით განვიცდით ყოველ-დღიურად.

პ. ბ.

პარტიული ცხოვრება.

ვენაში მომხდარ სოციალისტურ ინტერნაციონალის კონგრესზედ ჩვენი პარტიის მიერ წარგზავნილ იქნა დელეგატებათ შემდეგი სამი ამხანაგი: ალ. კორძაია, ნიკო იმნაიშვილი, იოსებ ცინცაძე. კონგრესის მუშაობის ანგარიში მოთავსებული იყო «ჩვ. დრ.»-ს უკანასკნელ ნომერში.

პარიზის ორგანიზაციის კრებაზე ამხ. ი. ცინცაძემ გააკეთა ვრცელი მოხსენება კონგრესის მუშაობის შესახებ. კრებამ მადლობა გადაუხადა ჩვენს დელეგატებს გაწეულ შრომისთვის.

ქუნნალი «ბებულერ»-ი და ხაქართველო.

საფრანგეთის სოციალისტურ პარტიის ცენტრალური ორგანო «პოპულერ»-ის რედაქცია დიდის ყურადღებით ეპყრობა საქართველოს საკითხს და ხშირათ შეხვედებით მის ფურცლებზე ამა თუ იმ სახით წერილს ჩვენი ქვეყნის ამბის და მისი უფლებების დასაცავათ.

ამას წინათ ბ. ი. გობეჩიამ მოათავსა რამდენიმე ვრცელი წერილი საქართველოს შესახებ, სადაც იგი აცნობს უცხოელთ ქართველი ერის წარსულ და მიმდინარე ბრძოლებს და მოუკიდებელ სახელმწიფოებრივ ცხოვრებისათვის.

უკანასკნელათ ოქტომბრის მე-10314 ნომერში დაიბეჭდა საქ. სოც.-დემოკ. პარიზის ორგანიზაციის თავმჯდომარის ი. ცინცაძის მოკლე და შინაარსიანი ანგარიში საქართველოს ს.-დ პარტიის საზღვარგარეთელ ორგანიზაციების კონფერენციის მუშაობის შესახებ.

ს ო მ ო.

ჩვენი კონფერენციის მუშაობას მხურვალე სიტყვებით გამოეხმაურა აგრეთვე ბეზანსონის მემარცხენე ყურნალი «კომტუა». რომელიც ამავე დროს იხსენიებს სოშოს ს.-დემ. ორგანიზაციის სამაგალითო მუშაობას.

როგორც ვიცით, ყველა ჩვენი ამხ—ბი ჩაწერილი არიან საფრანგეთის სოც. პარტიის ადგილობრივ ორგანიზაციაში.

ყურნალი ასე ათავებს წერილს: «ქართველი ამხანაგების ბრძოლა ძალადობის წინააღმდეგ და მათი სიყვარული თავისუფლების ჩვენთვის მისაბაძი მაგალითი უნდა იყვეს»-ო.

პ ა რ ი ზ ი.

მ ნოემბერს, ამხ. ინა ჟორდანიას ბინაზე შესდგა ს. ს.-დ. პ. საზღვარგ. ბიუროს კრება. მოსმენილ და მოწონებულ იქნა საზღვარგარეთ არსებულ ს.-დ. ორგანიზაციების კონფერენციის დადგენილებანი. ბიუროს გასაფართოვებლათ და გასაძლიერებლათ კონფერენციის მიერ მიღებულ სიაში მოხსენებული დამატებითი წევრები აღიარებულ იქნენ ბიუროს სრულ უფლებიან წევრებათ და მათთან ერთად კრებამ დაადგინა: მიენდოს პრეზიდენტს დაამუშაოს პროექტი ბიუროს პოლიტიკურ მუშაობის პროგრამა თანახმად კონფერენციის დადგენილებების და წარმოადგინოს მომავალ ბიუროს სხდომაზე.

ლადღ ბელიაშვილის ნაწარმოები.

ჩვენმა ამხანაგმა ლ. ბელიაშვილმა ორ წიგნად გამოსცა თავის მოხსენება «რუსთაველის და დანტეს იდუმალი», პარიზში ქართულ საზოგადოების წინაშე წაკითხული.

ორიგინალური და ახალი აზრებით ეს მისი შრომა აუცილებლათ პოეზებს გამოხმაურებას რუსთაველის მკოდნეთა სპეციალისტებში და თუ გამართლდა, რასაც ავტორი ამტკიცებს, ეს ყოველმხრივ მეტად საინტერესო იქნება.

მადლენ ფილოშვილის გარდაცვალება.

ამა წლის 30 სექტემბს, პარიზში გარდაიცვალა ჩვენი ძველი ამხანაგის—იაკობ ფილოშვილის მიუღულე—მადლენი, რომელიც ნაცობ-მეგობრების და მოკეთებების თანადანსწრებით 2 ოქტომბერს დასაფლავებულ იქნა ვოჟირარის სასაფლაოზე.

«ჩვენი დროშა»-ს რედაქცია უცხადებს თანაგრძნობას ამხ. ი. ფილოშვილს და მის დაშლულ ოჯახის წევრებს.

ილხე კემულარი.

ხუთშაბათს 14 ნოემბერს პარიზში, თავის ბინაზე სრულიად მოულოდნელად გარდაიცვალა ქართველ საზოგადოებაში კარგათ ცნობილი ილხე კემულარია. კიდევ ერთი პატრიოტი დააკლდა ქართველ ემიგრაციის რიგებს. ადამიანი პირდაპირი, კეთილი და ყველას გულშემატკივარი.

მისმა დაშლულმა მეუღლემ და შვილმა ნაცობ-მეგობრების და მოკეთებების თანადანსწრებით მიწას მიაბარეს 18 ნოემბერს ლევილის ქართველ ძმათა სასაფლაოზე. მიუხედავად ცივი ამინდის და საქმის დღის, როგორც პარიზიდან, ისე ლევილიდან და სანქერმენიდან მისი პატივისმცემლნი დამარხვას მრავლათ დაესწრნენ.

ცხედარის პიროვნების დასახასიათებლათ სიტყვები წარმოსთქვეს ქართულ კოლონიის თავმჯდომარემ—ე. პატარიძემ ქართულათ და ლ. ზურაბიშვილმა ფრანგულათ.

«ჩვენი დროშა»-ს ფონდი.

ამხ. ქსენია სასანიასაგან მივიღეთ 10 დოლარი.

ფული და დახაბეჭდი მასალები უნდა გამოიგზავნოს შემდეგი მისამართით:

P. Sardjveladzé.

35, rue de l'Aude 35. Paris (14)